

Kulturutskottets offentliga utfrågning
om barns och ungas rätt till kultur

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-86673-17-8
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2011

Förord

Kulturutskottet anordnade den 9 juni 2011 en offentlig utfrågning om barns och ungas rätt till kultur. En viktig prioritering inom kulturpolitiken är att ge barn och unga i hela landet tillgång till ett kulturutbud och kulturella aktiviteter som präglas av mångfald och hög kvalitet. I det ligger att skapa möjligheter för barn och unga att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande. Avsikten med utfrågningen var att få information och kunskap om arbetet med kultur för barn och unga och att belysa kulturens betydelse för lärande och utveckling.

I det följande redovisas programmet för utfrågningen och en utskrift av den stenografiska uppteckningen som gjordes vid utfrågningen.

Stockholm i augusti 2011

Berit Högman
Kulturutskottets ordförande

Ann Aurén
Kanslichef

Offentlig utfrågning om barns och ungas rätt till kultur

Dag: Torsdagen den 9 juni 2011
Tid: Kl. 09.00–12.00
Plats: Förstakammarsalen i riksdagen, ingång från Riksplan

Program

- 9.00 Inledning**
Berit Högman (S), kulturutskottets ordförande
- 9.05 Barns och ungas rätt till kultur – hur ser det ut?**
Per Nilsson, generaldirektör, Ungdomsstyrelsen
Inger Ashing, enhetschef, Ungdomsstyrelsen

Lotta Brilioth Biörnstad, koordinator för barn- och ungdomskultur, Statens kulturråd
- 9.35 Kulturens betydelse för barnens lärande och utveckling**
Staffan Selander, professor, institutionen för pedagogik och didaktik, Stockholms universitet
- 9.50 Exempel på arbete med kultur för barn och unga**
Anna Karinsdotter, avdelningschef, Kungliga Operan

Lotta Lundgren, vd/verksamhetsledare, Drömmarnas Hus, Malmö

Niklas Cserhalmi, museidirektör, Arbetets museum, Norrköping, och projektledare för projektet Smal
Anna Nygren, deltagare i projektet Smal
- 10.30 Kaffepaus**
- 10.50 Frågestund**
- 11.50 Avslutning**
Christer Nylander (FP), kulturutskottets vice ordförande

Ordföranden: Som ordförande i riksdagens kulturutskott vill jag hälsa alla åhörare, medverkande och riksdagskolleger hjärtligt välkomna till denna utfrågning om barns och ungas rätt till kultur.

Det bästa man har ska man sätta på bordet. Så sade alltid min mormor när hon lyfte upp något av sina många barnbarn och gav dem uppmärksamhet. I dag ska vi uppmärksamma barnen och försöka se om vi sätter dem på bordet. Tar vi dem till scenen eller på scenen till upplevelser? Klarar vi av att erbjuda det dukade bordet till barn, oavsett föräldrars bostadsort eller social status i samhället? Ger vi dem den allra bästa formen av kultur och fritidsupplevelser? Tar vi i vuxenvärlden vårt ansvar för det vi är ålagda att göra, och hur gör vi det i sådana fall?

För ålagda att göra det är vi definitivt. När riksdagen i december 2009 beslutade om de nya kulturpolitiska målen var också de tydliga: Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att nå dessa mål anges bland annat att kulturpolitiken särskilt ska uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

I propositionen *Tid för kultur* lyfts fram att samhället och vuxenvärlden har ett särskilt ansvar för att barn och unga får goda och likvärdiga möjligheter att delta i kulturlivet och att kulturpolitiken har ett ansvar för att ge barn och unga i hela landet tillgång till ett bra kulturutbud.

I rätten till kultur ligger både att ha tillgång till kultur och att själv få skapa och uttrycka sig. Barn och unga ska också ges möjlighet till inflytande och göras delaktiga. Där kan jag redan i dag ha lite dåligt samvete – vi har ju inga barn med oss här i dag, utan det är vi vuxna som talar *om* barnen i stället för *med* dem. Men vi får under dagen, tror jag, goda exempel på där man har barnen med och inte bara talar för dem.

Barns och ungas rätt till kultur lyfts också tydligt fram i kulturpolitikens övergripande målsättningar som ett viktigt medel för att uppnå de nya av riksdagen beslutade kulturpolitiska målen. Barns och ungas rätt till kultur är ett av tre viktiga mål. Alla myndigheter och institutioner inom kulturområdet ska också enligt sina instruktioner integrera ett barnperspektiv i verksamheten.

Jag ser därför fram emot en väldigt spännande och lärorik förmiddag. Upplägget på utfrågningen är på traditionellt riksdagsvis att vi har ett antal inledningar. Sedan får vi en fikapaus där vi har möjlighet att mingla och småprata, och därefter blir det en frågestund som avslutas kl. 12.00.

Med detta hälsar jag det första talarparet välkomna. Det är Per Nilsson och Inger Ashing från Ungdomsstyrelsen.

Per Nilsson, generaldirektör, Ungdomsstyrelsen: Tack så mycket för inbjudan till denna spännande och viktiga utfrågning! Vi på Ungdomsstyrelsen jobbar med riksdagens beslutade ungdomspolitiska mål: rätt till välfärd och rätt till inflytande. Till vardags jobbar vi i huvudsak med tre uppgifter: att ta fram

kunskap om ungas livsvillkor, att ge stöd till organisationer på olika sätt och att vara Sveriges nationella kontor för de EU-program på ungdomssidan som Sverige är delaktigt i.

Det är dock inte det vi ska prata om här i dag, utan i dag ska vi prata om den utredning om ungas kulturutövande som vi lämnade till regeringen i april. Det är en alldeles färsk utredning som vi vill dela med oss våra kunskaper från. Det ska Inger Ashing som är enhetschef och min ställföreträdare på Ungdomsstyrelsen göra.

Inger Ashing, Ungdomsstyrelsen: Jag vill precis som Per tacka för inbjudan. Jag tycker att det ska bli oerhört spännande att tillsammans med er få diskutera de här frågorna under förmiddagen.

Som Per sade har vi på Ungdomsstyrelsen på uppdrag av regeringen gjort en utredning om ungas kulturutövande. Jag tänker inte berätta om hela utredningen men om några viktiga aspekter. Det jag framför allt tänkte prata om är hur aktiva unga människor egentligen är, på vilka arenor de är aktiva och hur det offentliga stödet till kulturutövandet ser ut. Det är en viktig sak att titta på.

När man pratar om kultur är det alltid viktigt att ställa frågan vad kultur är. Det kan man ha olika uppfattningar om, och jag tänkte ge en bild av hur ungas aktivitet är när det gäller olika typer av kulturutövande. Tittar man på de klassiska konstformerna, som ju finns med i kulturpolitiken, kan man se att det handlar om bild, musik, skrivande, dans och teater, och där är det alltså så många som 68 % som regelbundet ägnar sig åt den typen av kulturaktivitet.

Om man lägger till en annan arena, hantverk och slöjd, som är väldigt förekommande bland unga och som många menar är en del av kulturen kan man se att det är väldigt många unga som ägnar sig åt det också. Om man lägger ihop de klassiska konstformerna och hantverk och slöjd är det alltså 79 % av ungdomarna som ägnar sig åt kultur. När jag pratar om ungdomar i det här fallet menar jag alltid personer som är mellan 13 och 25 år, så vet ni det.

Om man går vidare och ytterligare utökar kulturbegreppet och tittar på kulturaktiviteter som mer handlar om moderna kulturformer, till exempel att lajva, läsa poesi, titta på standup comedy och så vidare, ser vi att det blir så många som 83 % som någon gång ägnar sig åt kultur. Det finns säkert en diskussion om huruvida detta är kultur eller inte, men vi har valt att utvidga begreppet för att få en bättre bild av hur unga är aktiva.

Lägger vi dessutom till sådant som innebär att man är aktiv inom det vi fortfarande kallar den nya tekniken, det vill säga nätet, ser vi att det är så många som 91 % av ungdomarna som är aktiva kulturutövare. Det här tycker vi är väldigt viktigt att framhäva, för när man pratar om barns och ungas kulturutövande och barns och ungas rätt till kultur är det förstås viktigt att ha en bild av hur aktiva de egentligen är. Vad jag vill säga här är att de är oerhört aktiva. Kultur är någonting som är naturligt i de allra flesta unga människors liv.

När man ska titta på vad man gör mest skulle man kanske kunna tro att det handlar om någon av de klassiska formerna, men hantverk är det som absolut

flest unga ägnar sig åt. Efter det är det bild och sedan musik. Hantverk, bild och musik är alltså de vanligaste formerna. När vi fortsättningsvis pratar om kulturen tycker vi att det är viktigt att vi också använder detta vidare begrepp, för ska man prata på ett sätt som är relevant för barn och unga måste man ju prata om de saker som de faktiskt ägnar sig åt.

Andelen unga i procent som har ägnat sig åt olika kulturaktiviteter på sin fritid under de senaste 12 månaderna efter kön, 13–25 år, 2010¹

	Tjejer	Killar	Totalt
A Klassiska konstformer			
Bild	48	34	41
Musik	33	38	36
Skrivande	43	19	31
Dans	25	7	16
Teater	7	2	4
Totalt (utövat minst en aktivitet inom grupp A)	76	61	68
B Hantverk och slöjd			
Snickrat (ej byggnadssnickeri)	17	32	25
Sytt, virkat eller gjort annat textilarbete	35	8	21
Gjort smycken	22	3	12
Annat slöjdarbete	6	8	7
Drejat, skulpterat i lera eller annat keramikarbete	6	3	4
Totalt (utövat minst en aktivitet inom grupp A+B)	84	74	79
C Andra kulturaktiviteter			
Stylat motorfordon	4	24	14
Lajv	5	5	5
Läst poesi eller andra självförfattade texter för publik	5	5	5
DJ (discjockey)	1	6	4
Graffiti eller annan gatukonst	3	5	4
Standup-komik	1	2	2
Varit med på flashmob	2	2	2
Cirkus eller nycirkus	1	1	1
Totalt (utövat minst en aktivitet inom grupp A+B+C)	85	82	83
D Utövandeaktiviteter kopplade till teknik och nätet			
Lagt upp bilder eller filmer på internet som man gjort själv	60	48	54
Lagt upp texter på internet som man har skrivit själv (t.ex. på en blogg)	32	21	27
Själv eller tillsammans med andra gjort musik enbart med hjälp av datorprogram	7	19	13
Lagt ut musik på internet som spelats in själv eller tillsammans med andra	3	10	6
Totalt (utövat minst en aktivitet inom grupp A+B+C+D)	92	89	91

Källa: Ungdomsstyrelsens kulturutövandeenkät 2010.

Jag visade innan vad unga gör. Vi tycker också att det är intressant att se på vilket sätt ungas kulturutövande finansieras och stöds av det offentliga. Då kan man se att väldigt mycket av ungas kultur egentligen stöds genom skolan. Det är väldigt positivt, för genom skolan får många barn och unga tillgång till kultur. Vi har särskilt tittat på två olika arenor: musik- och kulturskolan och folkbildningen. Om man tittar på musik- och kulturskolan är kanske inte förvånande musiken i topp. Där kan man se att det är något fler tjejer än killar som ägnar sig åt musik. Överlag är något fler tjejer än killar aktiva inom musik- och kulturskolan.

Tittar man i stället på folkbildningen, alltså studiecirkelverksamheten som ju är en annan del av den offentligt finansierade kulturverksamheten, ser vi en helt annan bild. Där är det killarna som dominerar. Det är fortfarande musik som är vanligast, men det är killarna som är aktiva. Där kan man också se att

¹ Ur Ungdomsstyrelsens rapport NÄR VAR HUR om ungas kultur. En analys av ungas kulturutövande på fritiden (2011:1).

det i musik- och kulturskolan ofta handlar om yngre barn och ungdomar medan det i studiecirklarna ofta är de äldre. Om vi jämför killar och tjejer kan vi generellt se en väldigt tydlig trend att tjejer är mer aktiva inom kulturen, men med stigande ålder slutar tjejerna att utöva kultur inom de här arenorna och killarna tar över. Ett annat sätt att uttrycka det är att det offentliga i allt större utsträckning väljer att finansiera aktiviteter som killar ägnar sig åt. Det beror lite på hur man tittar på det. När man tittar på kulturutövande kan man nämligen se att tjejer dominerar inom i princip alla former förutom musik, och musik är det som det offentliga stöder mest.

Unga med kulturidentitet har vi valt att titta på lite speciellt. Jag sade att om vi har det här utvidgade kulturbegreppet är det så många som 91 % som regelbundet ägnar sig åt kultur, men för att få en lite mer fördjupad bild av hur det ser ut har vi valt att titta på unga som är regelbundna kulturutövare och ser detta som väldigt viktigt för dem själva. De har alltså en stark identitet som kulturutövare, och det är dem jag kommer att prata om nu.

Vi kan se att det är en väldigt stor andel, mer än en halv miljon personer, 34 % av gruppen, som ser sig själva som kulturutövare. Här kan man se skillnader mellan killar och tjejer, och det är som ni ser lite fler tjejer än killar. Musik är det de allra flesta ägnar sig åt.

Vi har kombinerat en mängd olika undersökningsmetoder och jobbat tillsammans med en rad andra aktörer, och om man ska prata lite om vad som är viktigt för ungas kulturutövande är det oerhört tydligt i den utredning vi har gjort att en av de absolut viktigaste sakerna för ungas kulturutövande är att de får uppmuntran. När det gäller kulturutövande är det ungefär en tredjedel av ungdomarna som säger att de får uppmuntran av sina föräldrar att ägna sig åt kultur, och när det gäller idrott är det två tredjedelar – bara för att sätta det lite i perspektiv. När det gäller kulturen kan man också se att den typ av uppmuntran man får ofta är väldigt könsstereotyp. Tjejer uppmuntras att göra typiskt ”tjejiga” kulturaktiviteter medan man inom idrotten är betydligt mer könsneutral i vilka typer av sporter man uppmuntras utöva.

Arenor sade jag att jag skulle prata om. När man pratar om kultur är det förstås också viktigt att fundera över *var* man utövar kultur. Där ser vi att hemmet är den absolut viktigaste platsen där unga utövar den kultur de är intresserade av. Det är både hembaserat och i stor utsträckning självlärt. När man pratar om det offentliga finansiering menar vi därför att det är viktigt att se om det offentliga finansierar det barn och unga ägnar sig åt – ja eller nej, och så får man fundera utifrån det. Samtidigt är det viktigt att säkerställa att barn och unga själva bestämmer över sina arenor, och där är hemmet oerhört viktigt.

Jag ska bara säga någonting väldigt kort om skillnader inom ungdomsgruppen. Vi kan se att det är fler som är kulturaktiva i storstadsregioner än i mindre städer och kommuner. När det gäller vilken typ av kultur man ägnar sig åt ser vi också att det är mer könsstereotyp i mindre städer än vad det är i storstäder. Kulturutövandet minskar med åldern, som jag sade.

En sak som vi har lagt lite särskild vikt vid är om man ser kulturen som en möjlig försörjning i framtiden, alltså frågan om man kan bli yrkesverksam inom kulturen. Där är det en enorm skillnad mellan killar och tjejer. Om man tittar på den yngre gruppen har tjejer och killar ungefär lika stor tilltro till att de själva kan leva på sitt kulturutövande, men i takt med att de blir äldre och någonstans vid 18–19 år ändras det radikalt. Från att ungefär 20–21 % av tjejerna tänker att de kan ägna sig åt kultur som ett yrke går det ned till 7 %, medan killarna ligger kvar på 20 %. Det här är också väldigt intressant att fundera över när man pratar om ungas kultur och hur man stöder den. Handlar det om att unga tjejer får andra prioriteringar? Handlar det om att arenorna för unga tjejer att förverkliga sin kultur blir färre? Det är viktiga saker att fundera över.

En annan sak som vi självklart har frågat om är kulturens och kulturutövandets betydelse för individen. Nu är inte detta saker som vi har kunnat belägga i faktiskt utfall. Unga säger själva att de genom sitt kulturutövande upplever att de fått bättre hälsa, men det finns inga undersökningar där vi har kunnat mäta att det de facto är så. Men de uttrycker själva att de har fått bättre självkänsla och mer empati. När man ställer frågor om attityder till andra människor ser man att de unga som är kulturutövare i större utsträckning än andra uttrycker vad vi brukar kalla toleranta attityder. Vi brukar ju prata om kulturen som en väldigt viktig del i demokratin och i skapandet av demokrati, och vi menar att många av de siffror vi presenterar ger belägg för detta.

Andelen i procent av unga kulturutövare med kulturidentitet som instämmer helt i påståenden med relevans för kulturutövande som yrkesutövande efter åldersgrupper, 2010²

	13–15 år	16–18 år	19–22 år	23–25 år
A. Vill att kulturaktiviteten blir mitt yrke				
Tjejer	30	33	17	22
Killar	21	30	34	45
Totalt	25	32	25	34
B. Övar mycket för att bli bättre på min kulturaktivitet				
Tjejer	70	63	49	37
Killar	64	58	67	50
Totalt	67	61	58	44
C. Viktigt att utveckla en egen stil med min kulturaktivitet				
Tjejer	55	68	56	44
Killar	62	56	65	76
Totalt	59	63	61	61
Investering i yrkesdröm (instämmer helt i A+B+C)				
Tjejer	22	21	7	7
Killar	13	18	23	21
Totalt	17	20	15	15

Källa: Ungdomsstyrelsens kulturutövandeenkät 2010.
Kommentar: I tabellen redovisas de som definieras som kulturutövare med kulturidentitet.

² Ur Ungdomsstyrelsens rapport NÄR VAR HUR om ungas kultur. En analys av ungas kulturutövande på fritiden (2011:1).

Här har jag siffran om yrkesdrömmar. Jag tycker att den är så tydlig. Som jag sade går alltså andelen av tjejnerna från 21–22 % till 7 % medan det för killarna går uppåt i takt med att de blir äldre.

Jag ska avslutningsvis bara säga någonting om vad vi föreslog i den här utredningen, och det här är viktigt inte minst för er. Vi menar att ett av de stora problemen när det gäller barns och ungas kultur är att det är ganska otydligt definierat vad kultur är. Framför allt är det otydligt definierat vem som är barn respektive ung. I den typ av statistik som finns i dag är det egentligen omöjligt att följa upp hur den offentliga finansieringen ser ut när det gäller barns och ungas kultur. Vi kan se att det har blivit mer medel till kulturen, men vi kan inte belägga att dessa medel de facto har gått till barn och unga. Därför menar vi att man måste följa upp det här tydligt.

Vi menar också att man behöver ha den mer vidgade synen på kultur, för barn och unga ägnar sig åt kultur på alla möjliga arenor. Det är viktigt att inkludera fritiden. Det är viktigt att inkludera studiecirkelar, öppen fritidsverksamhet och andra typer av aktiviteter, för det är där de unga är. Vi menar också att det är viktigt att titta på finansieringen, för om man nu med kulturpolitiken vill främja vissa typer av kulturyttringar och stödja ungas eget kulturutövande är det viktigt att också se till att pengarna går till det som barn och unga ägnar sig åt själva.

Ordföranden: Nu ska vi lyssna till Lotta Brilioth Biörnstad, koordinator för barn- och ungdomskultur på Statens kulturråd.

Lotta Brilioth Biörnstad, Statens kulturråd: Jag vill börja med att tacka för att jag får komma hit till kulturutskottet i dag. Det är väldigt roligt att få komma hit och prata om barns och ungas rätt till kultur!

I dag är det faktiskt nästan precis ett år sedan jag började som barnkulturkoordinator på Kulturrådet, och att få komma hit i dag gav mig ett bra tillfälle att summera de erfarenheter jag har fått under det senaste året.

För fem år sedan var jag sekreterare i Aktionsgruppen för barnkultur och gjorde en kartläggning av nuläget för barn- och ungdomskulturen som fick titeln *Det ser lite olika ut*. Med den som referenspunkt kan jag se att mycket positivt har hänt på de här fem åren. En god grund har lagts för barnkulturen, inte minst genom de beslut som har fattats här i riksdagen. Vi har fått nya kulturpolitiska mål där barns och ungas rätt till kultur särskilt lyfts fram. Vi har fått en ny strategi för att genomföra FN:s barnkonvention, där samarbete mellan myndigheter, mellan organisationer och mellan stat, landsting och kommuner betonas som en väg framåt. Sist men inte minst har skolan fått nya styrdokument. Den nya skollagen stadgar att alla skolor ska ha tillgång till ett skolbibliotek, vilket känns särskilt angeläget efter att den senaste PISA-rapporten visat nedåtgående siffror för svenska barns och ungdomars läsförståelse.

Den nya läroplanen, Lgr 11, formulerar liksom den tidigare läroplanen ett mycket starkt kulturuppdrag för skolan, med fokus på barns språkutveckling i en vidgad betydelse. Språkutveckling handlar inte bara om att bli duktig på

svenska, sitt modersmål eller engelska, utan det handlar också om att bli duktig på och utveckla sitt kunnande i de estetiska uttrycksformerna som dans, musik, drama och så vidare.

Allt det här ger Kulturrådet som en av de centrala myndigheterna på kulturområdet en mycket god utgångspunkt för vårt uppdrag att förbättra barns och ungas möjligheter att möta och utöva kultur. Aktuella kulturvaneundersökningar visar nämligen att den klassiska kulturtanten börjar få stark konkurrens från åldersgruppen 16–29 år. SOM-undersökningen från 2010 visar att denna åldersgrupp i själva verket står för den största andelen besökare på dansföreställningar, biografier, rockkonserter och bibliotek. De är också de mest aktiva utövarna – de målar, skriver dagbok och poesi, spelar teater och fotograferar. Ungdomsstyrelsens rapport, som ni nyss fått ta del av, visar på samma sak. Med tanke på de ökande satsningarna på kultur i skolan är det inte en alltför vild gissning att intresset för kultur bland de yngre svenskarna kommer att bestå. Frågan är bara hur vi från nationell nivå bemöter detta och skapar verkliga förutsättningar för alla barn och ungdomar att ta del av kulturen och att påverka och delta i kulturlivet.

Arbetet för att stärka barns och ungas rätt till kultur innebär både vardag och fest. En stor del av arbetet handlar om att ta fram handlingsplaner och strategier, att utveckla strukturer och stödsystem, att bygga en grund som sedan kan byggas vidare på med ett konstnärligt innehåll. Det kan låta tråkigt, men det räcker att lyfta blicken en stund för att se vad ett sådant strategiarbete kan leda till i förlängningen.

Det är då vi får syn på särskoleeleverna i Ronneby som skära av stolthet och nervositet presenterar sin film *Det vedervärdiga gangsterrånet* för alla rektorer i kommunen. Det är då vi möter kulturskoleeleverna i Sunne som med stark scennärvaro och musikalitet kan få den mest garvade kulturbyråkrat att tveka inför att äntra scenen strax efter. Utan detta medvetna grundarbete inget Tiotrettonbibliotek på Kulturhuset i Stockholm, ingen barnteaterfestival i Luleå eller kulturgaranti i Simrishamn.

Lägg sedan till den högkvalitativa konst som skapas av vuxna för barn och unga – eller egentligen för alla. Med konstnärskap som Shaun Tan och Kitty Crowther lyfter Almapriset fram en barn- och ungdomslitteratur på högsta konstnärliga nivå. Alma är också ett mycket gott exempel på att barnkulturen kan och bör vara en viktig del av det internationella kultursamarbetet. Vid årets internationella barnboksmässa i Bologna väckte tillkännagivandet av pristagaren ett mycket stort intresse. Priset är också en levande illustration av de svenska, kulturpolitiska målen: barnkulturen som en fri och obunden kraft i samhället med yttrandefriheten som grund.

För barnkulturen är förstås inte bara rolig och underhållande – den ger också barnet en röst. Jag var tyvärr inte med på den litteraturresa till Vitryssland som anordnades Kristi himmelfärdshelgen, men Signe Westin som är enhetschef på Kulturrådet var där och lyssnade till det nervösa – och hoppfulla – skrattet när den svenske barnboksförfattaren Ulf Stark presenterade sin barnbok *Diktatorn*.

Vi är nu inne på det tredje året med Skapande skola. För första gången omfattar stödet hela den obligatoriska grundskolan. I maj beslutade Kulturrådet att fördela årets 150 miljoner kronor till 250 kommunala skolhuvudmän och 110 friskolor. Intresset från kommunerna är mycket stort. Under den korta tid som stödet har funnits är det bara 2 kommuner av 290 som inte sökt stöd från Skapande skola. Som jämförelse kan nämnas att Skolverkets matematiksatsning i år når 156 kommuner och 32 fristående skolor. Det kanske är lite roligare med kultur än med matematik, vad vet jag.

Vi kan redan se att Skapande skola bidrar till att bygga upp hållbara strukturer för kultur i skolan. Nya samarbetsformer uppstår, dialogen mellan skola och kulturliv ökar, kulturens organisationer samlar sig och utvecklar sina arbetsformer.

Men Skapande skola hjälper oss också att se utvecklingsbehoven. Många kommuner ansöker om medel för att fortbilda lärare i hur skolan kan arbeta med estetiska lärprocesser och kultur i skolan. Inom kulturlivet tas olika initiativ för att i samarbete med högskolor skapa kurser för konstnärer som vill arbeta med barn och unga i skolan. Detta är behov som Kulturrådet inte kan svara emot men väl synliggöra och i dialog med andra i bästa fall också bidra till lösningar på. Kulturrådet har i tidigare budgetunderlag föreslagit att medel ska föras över från utbildningsbudgeten för att ytterligare förstärka en positiv utveckling.

Det saknas i dag en samlad uppföljning av hur skolan uppfyller sitt kulturuppdrag, men det finns indikationer på att förbättringar behövs. Skolinspektionens nyligen genomförda inspektion av musikämnet visar till exempel att det finns stora brister i den ordinarie musikundervisningen – bristande uppföljning, få behöriga lärare, inga stödinsatser för elever som inte uppfyller målen. Listan kan göras mycket längre. Barns språkutveckling handlar om alla de estetiska språken, men här tas det inte på allvar.

Under 2011 har vi på Kulturrådet haft en återkommande dialog med Skolverket för att dela med oss av de erfarenheter vi hittills fått genom Skapande skola och för att diskutera möjliga samverkansområden. Ett resultat är att Kulturrådet och Skolverket tillsammans kommer att arrangera en nationell konferens om läsfrämjande nästa år.

Just läsfrämjandet kan också få tjäna som konkret exempel på att arbetet med att stärka barns och ungas rätt till kultur måste ske på flera områden samtidigt. På kommunal nivå behövs mer samverkan mellan folkbiblioteken och skolan för att utveckla det läsfrämjande arbetet. Samtidigt är det viktigt att tänka på att biblioteket också måste vara en resurs för barn och unga på fritiden. Att alltid möta kulturen i ett skolsammanhang har också en baksida. En ny studie från Svensk biblioteksförning som bygger på intervjuer med tioåringar visar att lusten att läsa minskar om barnen kopplar samman läsningen med prestation. Kulturen för, med och av barn och unga måste, precis som vuxenkulturen, få vara den fria och obundna kraft i barns och ungas liv som de kulturpolitiska målen talar om.

2010 påbörjades det stora arbetet med att genomföra kultursamverkansmodellen. Den ger staten goda möjligheter att föra en dialog med regioner och landsting om utvecklingsbehov för barn- och ungdomskulturen och på sikt att pröva nya modeller och metoder för att stärka detta område.

I ett europeiskt perspektiv har kulturen i Sverige, både för barn och vuxna, klarat sig väl i den ekonomiska krisen. I Storbritannien, Belgien, Kroatien, Lettland, Litauen, Portugal, Holland och flera andra europeiska länder skär regeringarna kraftigt i kulturbudgeten. Kulturrådets och SKL:s gemensamma enkät 2010 visade att 16 av 21 landsting tvärtom ökade sina kulturbudgetar förra året.

De flesta kommunerna hade en oförändrad kulturbudget. Om man tittar specifikt på siffror som handlar om barns och ungas kultur kan man se att siffror från SCB visar att satsningarna på musik- och kulturskolorna om inte annat har stått still. Våldigt få kommuner har sänkt anslagen till kulturskolorna.

Jag vill sluta här med förhoppningen att Sveriges riksdag fortsätter att bidra till denna positiva utveckling för barn- och ungdomskulturen, att Kulturrådet och alla andra aktörer får möjligheter att bygga vidare på den goda grund som lagts med de kulturpolitiska målen, med strategin för barnkonventionen och med skolans styrdokument. Skapande skola och andra statliga stödformer är viktiga verktyg för att stärka barn- och ungdomskulturen i hela landet. Men en utökad samverkan mellan politikområdena, mellan civilsamhälle och professionella konstnärer, mellan statliga myndigheter och mellan stat, regioner och kommuner är en förutsättning för ytterligare utveckling. Och glöm inte att barn och unga behöver en skapande fritid likaväl som en skapande skola!

(Applåder)

Ordföranden: Tack så mycket för det! Vi går över till en rubrik som lyder Kulturens betydelse för barnens lärande och utveckling och hälsar Staffan Selander, professor vid institutionen för pedagogik och didaktik på Stockholms universitet varmt välkommen.

Staffan Selander: Även jag vill tacka för att jag har blivit inbjuden. Jag kände en viss vånda över att på tio minuter klara av detta ämne, men vi gör ett försök.

Jag kommer att ta en lite annan utgångspunkt, snarare som en reflexion över hur vi kan förstå sådant som lärande, kunskap och kultur. Jag ska prata lite grann om ett vidgat textbegrepp. Tidsbilder kommer jag in på, kulturen i skolan och framstegets pris, några utmaningar och kanske några slutsatser.

Det första är att ska man tala om lärande måste man också försöka tänka sig vad vi menar med det. Under väldigt lång tid talade vi om lärande som beteende och att göra rätt saker på rätt sätt. Det var ganska dominerande in på 60-talet.

Sedan har det kommit en helt annan diskussion. Lärande är förståelse, begreppsutveckling, kunskaper i form av information och minne. Det är en stor diskussion i dag om hur detta fungerar.

Man kan också tänka sig att lärande är en form av meningsskapande. Det är att orientera sig i världen. Det är att skapa sammanhang. Det är också att lära sig använda tecken och redskap för att kunna delta i världen och i de sammanhang där man kan spela en roll. Då får vi en lite vidgad förståelse av hur vi kan se på lärande.

Här skulle jag ha visat er en bild på något trassligt gult och blått som en liten flicka en gång ritade, sådant som kallades kladd när jag var liten. När jag frågade den lilla flickan vad det föreställde sade hon: Detta är en åska. Det är ett litet barn som går ut och en mamma som säger till barnet att gå in.

Samma lilla barn var på Naturhistoriska riksmuseet och ritade efteråt den bild ni ser nu. Vad är det här för någonting? Det är det stora valskelettet som hängde i taket som hon blev otroligt fascinerad av. Här uttrycker hon väldigt tidigt någonting som handlar om att skapa tecken för att uttrycka sin förståelse av den värld hon stöter på och bearbeta denna värld.

Kunskap har väldigt länge betraktats som en verbalspråklig kunskap. Att kunna ”ordet” har varit det viktiga. Representationen av kunskap har varit orden. Aktiviteter är sådant som vi har börjat diskutera. Om vi går till kulturen kan vi se att det finns paralleller där. Kultur kan betraktas som värden, väldigt tidigt ett moraliskt värde, men också ett estetiskt värde kopplat till en produkt. Kultur är också aktiviteter. Man transformerar information. Man gör någonting. Man gestaltar.

Då kommer vi in på det vidgade textbegreppet, för det har med det här att göra. Under 1900-talet var det att lära sig läsa och skriva. Det handlade om verbalspråkliga texter. Under 2000-talet har vi fått en ny syn på läsandet. Det handlar om att kunna förstå multimodala, visuella texter och andra typer av uttryck och lära sig att gestalta texterna.

Det innebär att när vi i dag talar om att läsa kan vi egentligen inte jämföra med förr. Det är det som gör det så svårt att säga att vi läser sämre än tidigare. Det är möjligt att vi gör det, för vi läste på ett annat sätt då. I dag talar vi om att läsandet handlar om att få ungarna att läsa texter och bilder. Att lära sig läsa gör man inte bara en gång i livet utan det måste man lära sig hela livet beroende på vilka genrer man kommer i kontakt med. Att lära sig läsa är någonting som pågår, som man håller på med.

Att skriva är inte bara att skriva ord och bokstäver. Det är att kunna välja mellan väldigt många olika slags texter, antingen det handlar om bilder eller det verbalspråkliga. Det handlar om att komponera texter.

Här är en bild som visar ett exempel på en lärobok i historia som kan illustrera vad jag menar med en multimodal text. Det som är informationsbärande här är både bilden och texten, men också layouten – var någonstans informationen är placerad. Hur läser barn sådana här texter? En del barn tror att ingressen är det viktigaste, därför att de har läst dagspress. Ingressen är sällan viktig i en lärobokstext. Få använder sig av bilderna fast väldigt mycket in-

formation i dag ligger i bilder. Bilder är inte bara dekoration. Bilder är kunskapsrepresentation.

Om jag skulle gå in på några korta tidsbilder här skulle jag vilja ta upp teckningsundervisningen. Detta handlar det ju också om när vi talar om kultur. Vad jag tänker är att när det gäller kultur så som vi har fått den presenterad är det väldigt viktigt att se vilken typ av aktiviteter som pågår på olika ställen ute i landet och försöka definiera det som kultur. Men vi har också sett att kulturbegreppet glider. Vad ska vi göra med alla de nya uttrycken, olika nya medier som man använder sig av? Hur ska det dras in i en kulturförståelse? Det är väl där jag kommer in. Jag ska försöka hantera detta. Ett sätt är att närma sig hur ett ämne som teckningsundervisning och bildundervisning har sett ut i skolan över tid.

Teckningsundervisningen skapades från allra första början för att militären skulle lära sig rita av rätt så att de kunde göra rekognosering och förmedla information på det sättet. Så småningom började man i England också stödja yrkesutbildningar med teckning. Det var ingenjörskonsten.

Pestalozzi från 1800-talets början skrev om teckningsundervisning på det här sättet: Det är väldigt viktigt – om vi nu tänker oss att barnen ska rita av kaminen i hörnet av salen – att de gör det på rätt sätt. De får inte gå vidare förrän de har gjort detta. Men om de inte klarar av att rita av den på rätt sätt har de i alla fall lärt sig att sitta still och arbeta. Det var motivet för att göra det. Ni kan tänka er hur teckningsundervisningen gick till. Läraren står framför tavlan och säger: Jag drar en rak linje. Alla barnen sitter med pennan och säger i korus: Jag drar en rak linje. Under den drar jag en något längre linje, säger läraren. Och då säger alla eleverna samma sak. Detta var teckningsundervisning.

I början av 1900-talet har vi en man som heter Kerchensteiner. Han analyserar en halv miljon teckningar från 58 000 barn. Det ligger till grund för att man började tänka sig att barn utvecklas i olika steg. Barn är inte små vuxna. Barn lär sig saker och kan uttrycka sig allt rikare. Detta i en tid då det förekommer stora utställningar på museer med barnteckningar.

När jag började i skolan satt man och gjorde perspektivritningar. Men det var också en brytningstid på 60-talet när man så småningom började använda stora salar, flödande färger och väldigt stora ytor. Man skulle uttrycka sitt skapande i bildundervisningen. Strax efter, på 70-talet, ändrades detta och då handlade bild om att analysera. Hur fungerar medier? Hur kanaliseras fotografier reportage och konst? Alltså kom ytterligare en dimension in.

Om vi kallar detta kulturuttryck, vad är det vi ska ta fasta på? Varje tid lever liksom självklart i sin egen förståelse av detta. Men ett litet tidsperspektiv kan ändå ge en idé och en bild.

Kulturen, skolan och framstegets pris, gains and losses of development, är nästa avsnitt. Den svenska skolan beslöts formellt, det har vi alla i huvudet, 1842. Men det är först på 1880-talet som vi får en sammanhållen skola med schema, läroböcker och läroämnen. Alla barn ska gå i skolan. Det var på 1880-talet. Då skapades den nationella skolan. Man engagerade Bruno

Liljefors för att göra skolplanscher och Selma Lagerlöf för att skriva en geografibok, som också är en bok om växande och människolivande. Claes Theodor Odhner, professor i historia skrev historieböcker för skolan som varade i 50 år – en fantastisk tid.

Kommer vi fram till 1950-talet, efter andra världskriget, är den nya frågan den sammanhållna skolan. Det är skapandet av demokrati. Skolan ska vara en kraft för att skapa ett demokratiskt samhälle. Frågan är om vi här började tappa kontakten med den kulturella sfären så som den en gång definierades.

Var står vi i dag? I dag kan vi tala om den uppkopplade skolan, skapandet av en individ i ett globalt nätverkssamhälle. Frågan är om vi nu börjar tappa kontakten med den demokratiska erfarenheten.

Varje period kännetecknas av väldigt specifika sätt att använda medier, att kommunicera och uttrycka sina värden, men det skiftar över tiden naturligtvis.

Några utmaningar:

Samhällets esteticering gör att frågan om estetik, konst, konstnärligt skapande, gestaltande och estetiskt lärande går långt utöver de traditionella områdena. Det är att uttrycka sig genom kläder, att uttrycka sig genom musik. Vi använder estetik som ett uttrycksmedel för att kommunicera med varandra.

Konstnärligt skapande, estetiska lärprocesser kanske handlar om kulturens återkomst för skolan och i skolan. Det handlar om att designa lärmiljöer och det handlar om att designa lärande.

Jag ska ge er två exempel på detta.

De bilder jag visar här är två olika sätt att tänka sig hur man gör en utemiljö i en skola. Anna Törnquist, som är arkitekt, och jag var i USA och tittade bland annat på Ross schools – men det finns andra sådana exempel – och jämförde med en standardsvensk skola. Var vill ni sätta era barn? Så här kan en innemiljö se ut.

När man börjar fundera i sådana här termer kan man säga: Men här är ju kulturen för skolan, som skapar ett utrymme i skolan.

Den här bilden är ett exempel från Youtube. Olafur Eliasson hade en stor utställning om solen på Tate Modern. Det finns mycket att säga om den. Det var en väldigt spännande utställning. Men det som började hända var att en del av dem som hade besökt utställningen började göra musik till den och lägga ut på Youtube. Den musiken används av Tate Modern för att kommunicera sin utställning. Här håller någonting väldigt viktigt på att hända.

Vi tänker oss att det finns någon som har information och förmedlar den och att det sitter någon och tar emot den. Nu har vi en kommunikationssituation där väldigt många väljer, uttrycker sig och förmedlar till varandra. Detta har börjat bli en stor diskussion för skolan också. Hur ska skolan kunna matcha den typ av lärande som sker utanför skolan så att fler blir intresserade av det som pågår i skolan. Det finns sådana kunskapsöversikter nu.

(Vi börjar närma oss slutet.) Estetiska lärprocesser kan naturligtvis handla om att lära sig om konsten, att förstå konst, att lära sig värdera konst, att gå på gallerier och museer. Det kan handla om att ”göra” konst. Det har vi fått

exempel på med kulturskolor och olika uttryck. Men det handlar också om att använda estetiska uttryck när man gestaltar sin förståelse av världen. Jag ska ta ett exempel.

Stockholms stad och Stockholms grannkommuner har börjat satsa på forskarskolor i samarbete med Stockholms universitet. Vi har en alldeles färsk licentiatuppsats. Det är en lärare som har jobbat halvtid och läst halvtid och skrivit en licentiatuppsats om pedagogiskt drama som resurs för skrivande. Det var intressant. Först tänker man att pedagogiskt drama är någonting som finns vissa timmar i skolan. Ska det finnas några timmar i skolan eller inte? Så är det någon som säger att pedagogiskt drama är ett sätt att bearbeta texter. Det kanske till och med gör dem bättre som skribenter om de själva skriver sina texter. Då har kulturen kommit in på ett nytt sätt i skolan. Det är det jag skulle vilja spinna vidare på, att kultur inte är någonting vid sidan om barn, utan det är också någonting som kan gripa in i andra skolämnen.

Den teckenskapande människan och den meningsskapande människan är alltså den skapande människan.

Några slutsatser:

Skolan upphör att vara meningsskapande som plats om alla kulturella aktiviteter försvinner. Jag ser en viss risk i den internationella jämförande undersökningen, att vi på det sättet reducerar all skolverksamhet till att se vilka minneskunskaper just våra barn representerar.

Jag kan också säga att vi har ett projekt nu som är ganska intressant. Man inför datorer i skolan. Vi behöver inte värdera om det är bra eller dåligt. Vi ser vad som händer. Vi ser att barnen får jobba med datorer. Det är det här projektet, där varje barn har en dator. När de sedan har jobbat i tre veckor med detta ska de testas med papper och penna. Är detta ett rättvisande test? Om vi inför nya arbetsformer kanske vi också måste utveckla nya bedömningsformer.

Samtidigt finns det väldigt mycket spännande i kulturen runt skolan, inte minst våra museer. Min idé är att de inte behöver "skolifieras" för att legitimera sin existens. Det är visserligen väldigt bra att de når barn, men de ska också nå mig, annars kommer inte jag att gå dit med mina barnbarn.

Det sista: Skolan kan inte utvecklas om vi ängsligt tittar i backspegeln på det som har "förlorats". Vi måste också våga se att det händer saker i vår värld som påverkar vår förståelse av vad kultur är och vad lärande i våra skolor är.

(Applåder)

Ordföranden: Tack så mycket för det! Vi går över på det väldigt handfasta och konkreta, Exempel på arbete med kultur för barn och unga. Först ut är Anna Karinsdotter, avdelningschef på Kungliga Operan. Du är också varmt välkommen.

Anna Karinsdotter: Jag arbetar med unga på Kungliga Operan. Vi har en bred verksamhet för både barn och ungdomar. Vi jobbar även på djupet. Jag ska

berätta för er om ett sådant projekt som har gått på djupet, som alldeles precis är avslutat.

När Unga på Operan jobbar har vi som vår devis Den unga blicken. Vi utforskar var de ungas intresse finns inom våra konstformer. Vad har de för perception av opera och balett? Jag ska tala om projektet Zémire och Azor. Det är en opera.

Projektet startade för tre år sedan när vi blev vänskola med Elinsborgsskolan som ligger ute i Tensta. Vi skrev ett letter of intent med dem om ett samarbete som skulle vara över tre år där vi tog upp olika projekt vi ville göra under de här tre åren. Vi skrev att vi det sista året ville göra en produktion där barn från Elinsborgsskolan skulle vara med.

Vi funderade på vad vi skulle ta för opera. Vi ville ha en befintlig opera. Det skulle vara ett verk som har musik som man kan tycka om även om man är ovan vid klassisk musik. Det skulle vara en handling som kunde kännas brinnande aktuell om man går i mellanstadiet. Vi kom att landa i en fransk opera som heter Zémire och Azor. Den är skriven på 1700-talet av en tonsättare som hette André Grétry.

Handlingen är Skönheten och odjuret. Vem är jag med kärlek och vem är jag utan kärlek? Vad händer om den som inte har kärlek får kärlek? Huvudpersonen är en ung flicka som, trots att hon älskar sin pappa, vågar göra ett fadersuppror när hon känner att han verkligen går över hennes gränser.

Vi behövde göra om den här operan. Den var ju flera timmar lång. Vi fick hjälp av Karl-Johan Ankarblom att korta ned den, att skriva om och att också lägga till instrument som inte var aktuella på 1700-talet, till exempel slagverk. Vi ville att publiken som kom till den här föreställningen, även om det här var den enda opera de var med om i hela sitt liv, verkligen skulle få en enastående upplevelse. Vi skrev också en ny text, baserad på det franska originalet förstas men på modern poetisk nutidssvenska.

Vi spelade ute i Tensta, på Tensta Träff, alltså Tensta Kulturhus. Från början var det meningen att Kungliga Operan skulle vara på turné under det här året. Man skulle bygga om vårt undre maskineri därför att det är utslitet. Ombyggnationen fick skjutas upp, men vi tyckte att idén att spela i Tensta var bra. Som vår regissör Josette Bushell-Mingo sade: "We have to get out to bring them back. It's like a circle." Operan har ju också ett uppdrag att spela för ny publik.

Tensta Träff är inte någon teater, utan det är en skola. Det är egentligen Tensta gymnasiums aula. Det finns ingenting där som man förväntar sig på en modern opera eller teater. Jag blev lite nervös, men scenografen sade: Äsch, det här är underbart. Så här kan man göra. Det som var lilla scenen fick bli spelplatsen för orkestern. Sedan gjorde vi en forumteater med publiken i mitten.

I höstas, i september, drog arbetet på skolan i gång med årskurs 6, 44 elever. Varje torsdag åkte våra pedagoger ut och jobbade med barnen. De jobbade med texterna. De jobbade med musiken. De jobbade med drama, precis som man ska förbereda sig för att stå på scenen.

Det här arbetet vävdes in i skolans dagliga arbete också. Barnen fick ge namn åt sina rollkaraktärer. De skrev berättelser i svenskan om sina karaktärer. De ritade teckningar i sin bildundervisning. De hade kommunikation med kostymtecknaren. En del flickor hade slöjor och behövde ha speciella former av kläder för att det skulle fungera.

En del av de här barnen hade faktiskt bara varit i Sverige ett par dagar när de kom in i det här projektet. Regissören jobbade som sagt på engelska. All undervisning och allt arbete där hon var med var på engelska.

Vi ville att barnen skulle vara med i det som hände runt omkring också, till exempel skriva programmet. De i gruppen som var intresserade av det arbetet fick utbildning i intervjueteknik av vår programredaktör Eva. På den bild som syns nu sitter en av flickorna och intervjuar regissören.

Nästa bild visar kostymprovning inne på Operan. Här testar Karin en av maskerna. Ni kan i bakgrunden se Anneli Alhankos autograf. De stora artisterna skriver sina namn på väggen. Allt är verkligen på riktigt. Här ser vi en liten groda som provar sin kostym för första gången. Det är kul att fota sig själv när man får vara en vacker ren, som på den här bilden.

Nu är det dags för repetitioner i scenografin ute på teatern. Just kaninen, som syns på den här bilden, blev sedan omnämnd i Expressen när recensionen av föreställningen skrevs. Man tyckte att han skulle satsa på en bana som skådespelare därför att han var så fantastisk.

Sedan blev det föreställningar. I början när vårt team repeterade ute på skolan i höstas kunde eleverna hålla energin i tio minuter. Nu kan man alltså spela hela föreställningar. I början krävdes det fem lärare som var med vid föreställningarna och hjälpte till bakom scenen för att alla entréer och sortier skulle bli korrekta, men sista föreställningen behövdes inte det. Då satt alla i publiken. Barnen fixade det själva.

Det här är också ett samarbete med Operahögskolan i Stockholm. Vi tänkte att ska man göra Skönheten och odjuret för mellanstadiebarn måste det också vara ett ungt kärlekspar. Vi tyckte också att det var fint att få den här blandningen mellan professionella Kungliga Operan – det är 15 musiker på scenen, det är professionell dirigent och professionell teknik – och de unga sångarna från Operahögskolan som också fick en fantastisk erfarenhet genom detta. Vanligtvis när de är på praktik går de in i en roll och kör den, men här fick de mejsla ut sina egna karaktärer. De var med i hela repetitionsprocessen. Att få så mycket tid med en regissör var väldigt speciellt för dem. De är bara i 23-årsåldern, men de gjorde fantastiska prestationer.

Dessutom hade vi vår Lennart Forsén som är bas på Operan. Han gör alla stora basroller. Han spelar pappan i föreställningen. Han blev ”pappa” till hela produktionen. Han tog hand om eleverna från Operahögskolan och var som en mentor för dem. Han tog hand om alla de 44 ungarna, hjälpte dem till rätta och visade dem när det var svårt med musiken när vi repeterade. Han blev den här storpappan till hela projektet. Han älskade det.

Den sista bilden jag ville visa var en adress, för barnen har bloggat om hela processen. Man går in på www.operan.se/unga och sedan på Zémire och Azor. Där kan ni följa deras blogg. Det finns också små filmer med dem.

Nu har vi spelat klart ute i Tensta, men vi har ju produktionen, och den är gjord för att spelas utanför Operahuset. Nu kan vi ta den vart som helst. Vi skulle om vi ville kunna göra en tävling: Vem vill bli Sveriges nästa Zémire och Azor-skola? Då kan man åka till Jokkmokk eller vart som helst. Barnen får repetera och sedan kommer vi dit med produktionen, för vi kan spela den var som helst nu.

Det var ett exempel på hur man kan jobba.

(Applåder)

Ordföranden: Tack så mycket, Anna! Då går vi över till Lotta Lundgren, Drömmarnas Hus i Malmö. Varsågod!

Lotta Lundgren: Hej och välkomna, säger jag, till en liten resa som jag ska ta med er på, nämligen till Malmö. Ni hör säkert att jag kommer från Malmö. Jag är verksamhetsledare på Drömmarnas Hus i Malmö.

Drömmarnas Hus är en ekonomisk förening som bildades för 20 år sedan. År 1990 var vi sju, som jag brukar säga nu i efterhand, idioter, för vi förstod inte mycket bättre. Vi ville nämligen förändra världen och vi ville göra det med hjälp av kultur för barn och unga. Sju kulturarbetare 1990, och vi var lite kloka för vi sade: Vi startar den 1 april. Går det inte säger vi bara att det var ett aprilskämt.

Det har gått. I dag står jag här, och vår verksamhet har växt. Det är över 20 år sedan och vi är ett stort tak, brukar jag säga, ett paraply för en mängd kulturarbetare. Förra året betalade vi ut lön till 82 personer.

Vi samlar olika kulturarbetare, olika konsertformer utifrån de behov som finns, och utifrån detta arbetar vi. Det innebär att det kan vara allt från skådespelare och filmare till serietecknare. Det kan vara musiker, det kan vara rapartister, det kan vara konstnärer, är ni med? Det kan vara ett vitt spektrum. För oss är detta väldigt viktigt, därför att vi som kulturarbetare brinner för att visa på att vi kan vara en resurs och hitta möjligheter att jobba och verka.

Det vi också har haft som ett av våra mål i Drömmarnas Hus är att arbeta i skolan. Där finns väldigt många barn. Nästan alla barn är i skolan. Detta har varit grunden för oss från allra första start. Vi har sagt att vi inte vill vara kulturen på besök, som kommer in, gör något lustfyllt och försvinner. Hur kan vi arbeta för att verkligen få in kultur i skolan? Vi måste arbeta med lärarna.

Det första steget är att vi jobbar metodiskt med lärarna. De måste få en ingång i varför det är viktigt att jobba med kultur och hur de kan arbeta vidare när vi försvinner.

Vi har på vår hemsida – ni kan gå in och titta – pedagogiska verktyg som lärare kan använda sig av för att jobba vidare. Det kan vara till exempel ett nätmagasin – där barnen arbetar med att lägga upp texter, filmer, foto, serieteckningar – och det är också något för lärarna att jobba med i skolan.

Att närma sig skolan som kulturarbetare är inte alltid lätt. Ni vet att de har mycket att göra. Vi säger att vi är en resurs. Vi kommer att underlätta att nå de mål de har i skolan som barnen faktiskt ska uppnå. Vi har blivit så lustfyllda av att närma oss skolan, och vi fick i år Nationalencyklopedins pris som bästa kunskapsspridare inom kategorin Skola. Vi är ingen skola, och jag är oerhört stolt över att vi fick priset eftersom det visar att kulturen har kraft och möjlighet att verka i skolan.

Vi jobbar också mycket med projekt. Många säger att projekt inte är bestående. Då ska ni komma ihåg att vi har existerat i 21 år. Projektverksamheten har varit vår finansiering för att kunna göra det vi har velat göra. Ofta är en idé inte etablerad utan det är något nytt som man vill pröva och vill utveckla.

Vi har fått stöd under 15 år. Vi har sökt pengar från all världens hörn. Jag ser att Allmänna arvsfonden är representerad här i dag. Det är av stor betydelse att dessa möjligheter finns att prova nya idéer tillsammans med barn och unga.

Efter 15 år fick vi stöd från Malmö kommun. Nu får vi ett permanent stöd från Malmö kommun för att verka i alla Malmö stads grundskolor. Vi är en resurs för Malmö stads grundskolor.

Vi verkar inte bara i skolorna utan vi jobbar också på fritiden. Precis som vi har pratat om tidigare anser vi att det finns ett behov av att vidareutveckla de saker vi jobbar med, det vill säga eleverna. Det innebär att vi har öppet hos oss kvällar, helger, alla lov. Alla barn från hela Malmö är välkomna. Vi befinner oss i Rosengård. Vi huserar där. Vi har våra lokaler i Rosengård. Det har vi haft sedan start. Vi finns i den gamla Rosengårdsbyggnaden, den gamla herrgården, ursprunget till Rosengård. För oss är det självklart att vara där. Här bor flest barn och unga. Det kan inte bli mer kreativt än att vara där.

Vi jobbar med en mängd olika projekt. Många av projekten genererar nya idéer och tänkesätt. Ett sådant exempel är Drömkören. Det är en fantastisk grej.

Körer står oftast still och sjunger. Vi jobbar med unga för att se hur det kan utvecklas. En dramapedagog och en körledare började jobba ute i Malmös skolor. Ni kommer senare att få se bilder om det jag pratar om.

Det här blev oerhört efterfrågat. Många har aldrig sjungit. Tänk er de tuffa killarna i årskurs 9 stå där: ”Ska vi sjunga?” Så kör de i gång och börjar arbeta med dem på golvet.

Jag kommer direkt från en stor produktion i Malmö i SVT:s gamla lokaler ute på Jägersro. Vi fick låna dem gratis av fastighetsägaren. Drömkören tillsammans med akrobater, dansare och teater blev en helhet. Vi korsbefruktar konstarna. Detta är också viktigt. Vi separerar inte konst eller något annat. Hur kan vi integrera? Hur kan kulturarbetarna också utvecklas? Hur föds det nya idéer utifrån det som barn och unga är intresserade av?

Vi brinner för att förändra världen. Det gör vi fortfarande. Vi arbetar inte bara i Malmö utan också ute i Skåne. Vi har ett uppdrag av Kultur Skåne, och vi jobbar ute i kommunerna i Skåne. Det innebär att vi får möta de små

kommunerna, till exempel Osby kommun, tillsammans med Helsingborg, Landskrona och Malmö. Våra barn och unga möts, och vi hittar olika former för hur de kan samverka och lyfta sig upp till ett gemensamt mål.

Vi arbetar nu också internationellt. Vi har sett att kulturarbetare behöver stöd i hur de kan verka och arbeta i skolan. Tillsammans med England, Holland och Österrike har våra kulturarbetare jobbat fram en guide för vad som krävs av en kulturarbetare som arbetar i skolan. Vi anser att det är en fantastisk vidareutveckling av arbetet för kulturarbetare.

Tillsammans med skolorna gör vi stora produktioner. Vi arbetar långsiktigt under ett helt års tid. Vi tror att det är viktigt att det inte bara är fråga om de snabba sakerna utan att det hela bygger på tilltro och förtroende.

Jag ska nu visa ett bildspel.

Vi samverkar med så många som möjligt, institutioner, Operaverkstan, museer, Skånes Dansteater, allt vi kan hitta samverkar vi med. Det är därför att det tillför nya möjligheter för våra barn och unga, och det tillför nya upptäckter av sådant som barn och ungdomar inte kände att de var intresserade av.

Som ni ser av bildspelet huserar vi i den gamla herrgården. Det beror på att vi flyttar våra stora föreställningar runt om i olika spellokaler dit barn från hela regionen kommer. Vi bygger och letar lokaler. Vi har inga lokaler i Rosengård. Det är viktigt att lyfta fram. För att ge barn och unga förutsättningar till kultur krävs lokaler. Vi har ishallen och sporthallen. Vi har också vår Zlatan från Rosengård. Det säger en hel del.

Vi behöver också lokaler för att genomföra det vi gör.

Vi spelar nu in en fantasyserie. Film är ett stort intresse. Jag kan avslöja för er i dag att filmare gör denna serie tillsammans med barn, unga och vuxna i Rosengård med utgångspunkt i berättelser som kommer in. Serien kommer att sändas i november på vår hemsida mittomrade.nu.

Här ser ni lite av verksamheten. Jag kunde inte ta med alla hit. Jag tog i stället med lite bilder. Vi jobbar också ute i naturen, i skog och mark.

Lusten och glädjen att få jobba med barn och unga, och vad de tillför oss vuxna, är helt enormt. Vi ser det på de professionella operasångarna, de som kommer från Skånes Dansteater. De frågar hela tiden om de får vara med igen. Det är också viktigt.

(Applåder)

Ordföranden: Vi går in på sista avsnittet för inspiration. Jag hälsar Niklas Cserhalmi och Anna Nygren välkomna från Arbetets museum i Norrköping och Projektet Smal.

Anna Nygren: Jag har varit med som deltagare och ungdom i Projektet Smal. Först ska Niklas berätta lite innan jag berättar om mina erfarenheter.

Niklas Cserhalmi: Jag jobbar som museichef på Arbetets museum. Vi finns i Norrköping. Vi är ett statligt centralmuseum. Vi får ungefär 14 miljoner kronor av staten varje år. Det räcker till våra löner och hyran för huset. Om vi

vill göra stora och nationellt intressanta projekt gör vi av med 24 till 25 miljoner varje år. Då söker vi alltid samarbetspartner, sponsorer och finansörer utifrån för att ha råd att vara nationellt angelägna.

Vi hade 218 000 besök på museet förra året, och eftersom vi är nationella och ligger i Norrköping måste vi turnera våra utställningar. Vi hade mer än 200 000 besök på våra vandringsutställningar. Smal som jag ska berätta om i dag är en sådan vandringsutställning.

Nu ska jag visa overheader. Det är inte för att vi är från ett museum utan för att det känns rätt coolt med overheader. Hightech!

Jag kommer att berätta om projektet och hur det har organiserats på museet. Anna kommer att berätta om hur det har varit att vara en av de unga som har varit med i Smal.

Smal är en utställning som handlar om skönhetsideal och ätstörningar. Vi har hela tiden fokuserat på gråzonen som vi alla lever i vad gäller mat och ätande, inte på anorexi eller bulimi utan på det som vi alla förhåller oss till vad gäller mat och ätande.

Allt började med Frances Lucas, en tjej i Stockholm som startade den ideella föreningen Smal. De har rest runt i skolor och föreläst och pratat om skönhetsideal och hur skönhetsideal medverkar till att skapa ätstörningar. De nådde många men ville nå fler, och de tog kontakt med sin kompis på formgivningsbyrån Unna design. De gjorde en liten utställning i Stockholm som lockade till många besök, men de ville göra någonting större. De gick till Arbetets museum. De valde att komma till oss och fråga om vi ville göra något större om skönhetsideal, ungdomar och ätstörningar. Jag tyckte att frågan var spännande. Jag har fyra döttrar mellan 15 och 9 år, och vi har pratat mycket om dessa saker hemma. Det kändes angeläget för hela museet att gå in i detta. Vi tog kontakt med studieförbundet Sensus, en av våra huvudmän, stiftare, på Arbetets museum, och frågade om de ville vara med i projektet, vilket de ville.

Vi bildade ett slags projektledning: Sensus, Frances, Unna design – formgivningsbyrån – och Arbetets museum. Efter lite diskussioner enades vi om vad var och en ska ägna sig åt. Sensus har vana att jobba med studiecirkel, och Arbetets museum har ofta jobbat med studieförbund i studiecirkelverksamhet runt om i landet. Det kändes naturligt. Frances Lucas hade erfarenhet från den ideella föreningen Smal och var bra på ungdomsgrupperna. Unna design skulle jobba med formen. Arbetets museum skulle organisera projektet, jobba mycket med pedagogiken, vi skulle bygga och vara projektledare. Vi skulle också vara ansvariga för ansökan.

Efter mycket om och men, efter många bedrövelser och nej tack, landade vi hos Allmänna arvsfonden, som första gången tackade nej till projektet och tyckte att det var alldeles för lite delaktighet av ungdomar. Vi var alldeles uppfyllda av att vi ville göra detta och berätta något viktigt för ungdomar och få dem att känna självkänsla, ta avstånd från skönhetsideal och åtminstone reflektera över dem.

Det var bra att Allmänna arvsfonden sade nej första gången. Då gick vi hem och funderade igenom detta en gång till. Vi förstod då hur vi skulle lägga upp vårt projekt. Vi skapade ungdomsgrupper i Östersund, Norrköping, Stockholm och Malmö. Ungdomar på de fyra orterna gjorde det manus som vi sedan slaviskt följde och byggde upp. På varje ort fanns det förstås cirkelledare som Sensus arrangerade. Sensus var ansvarigt för organisationen av studiecirkelarna. Sensus höll i grupperna, såg till att de funkade, hade träffar flera gånger i veckan. Vi hade tre stora nationella sammandragningar på Arbetets museum där alla ungdomsgrupper träffade varandra. Sensus höll reda på cirkelledarna, material och så vidare.

Frances Lucas – extern projektledare i projektet, jag var intern projektledare och projektkoordinator – reste runt till alla orterna och jobbade med innehåll, form och idé tillsammans med Unna design, som var professionella formgivare. Allt detta resulterade i att det kom in manus till Unna design, som förmedlade dem till Arbetets museum. Vi byggde utställningen Smal. Vi jobbade med pedagogiken, marknadsföringen och turnén. Utställningen öppnade på Arbetets museum, och utställningen har sedan dess gått på turné. Den var i Stockholm på Naturhistoriska i vintras. Den har stått i Oskarshamn, och nu är den på väg till Härnösand. Den kommer att visas på tio platser, och den har nått en massa ungdomar.

Anna Nygren, Projektet Smal: Jag kommer från Norrköping, och jag var en av ungdomarna som var med och gjorde utställningen. Det har varit en av de bästa grejerna i mitt liv att vara med och göra den här utställningen. Det har varit jätteroligt, och jag har lärt mig massor. Men det har också varit fruktansvärt jobbigt. Niklas sade till mig att jag inte skulle försöka försköna någonting utan säga precis som det var. Nu har alla andra projekt innan låtit fantastiska, så jag säger väl inte allt som var dåligt. Det fanns en hel del som inte fungerade jättebra, exempelvis var kommunikationen mellan de fyra städerna ibland lite problematisk. Det är sådant man kan tänka på när man ska göra projekt. Dessutom när man jobbar med unga är det särskilt viktigt att veta att när man har massor av idéer och man tänker att det här ska bli så bra, är det fruktansvärt jobbigt att höra att alla inte tycker att idéerna var så fantastiska. Sedan kommer man ofta på i efterhand att det var tur att vi inte gjorde så. Det var nog ingen bra idé. Vi hade till exempel tänkt att vi skulle ha en jättestor Barbiedocka i utställningen, typ två meter hög. Det blev för dyrt. Det var lite jobbigt när det blev så.

Vi jobbade i cirkelgrupper, och vi träffades ungefär två gånger i veckan från hösten 2008 fram till invigningen i mars 2009. Vi diskuterade massor, pratade med varandra, och efter ett tag försökte vi komma på vad vi vill visa i utställningen. Vi gjorde en massa skisser och funderade mycket över vad vi skulle göra. Det var häftigt att se hur det blev på riktigt med en *riktig* utställning. Det vi gjorde kunde bli någonting som andra kunde ta del av.

Efter det att utställningen invigt ville en av pedagogerna som arbetar på Arbetets museum ha med oss ungdomar i guidningarna av utställningen. Vi

som var med i Norrköpingsgruppen, där utställningen först visades, fick gå med på de olika guidningarna. Eftersom det var vi som var experterna på utställningen och ämnet kändes det bra att gå med och visa. Jag och de andra fem sex ungdomarna som var med var alltid tillsammans med en pedagog och visade utställningen för massor av skolklasser. Utställningen i Norrköping var populär, och många skolor kom och kollade på utställningen. Det var häftigt att jag fick stå framför en massa människor – det gör jag nu också, men då var det en massa ungdomar – och prata om utställningen och allt det som vi hade gjort. Det är viktigt att ha attityden att vi som var delaktiga i projektet kunde förmedla något till de andra som såg utställningen. Efter att jag hade guidat några ungdomar, de var inte särskilt mycket yngre än jag, kanske två år, träffade jag dem på stan. En kom fram och sade: Det var du som var på utställningen vi kollade på! De började prata massor om skönhetsideal. Man fick verkligen i gång olika konversationer, diskussioner. Jag tror att det påverkade fler i och med att vi var med och gjorde utställningen.

Personligen har jag lärt mig otroligt mycket genom att göra utställningen, hur man kan prata inför folk, att känna att jag verkligen kan påverka. Jag har lärt mig massor om ämnet. Vi jobbade mycket med research. Det var vi i ungdomsgrupperna som samlade in alla fakta. Vi skrev alla texter, och vi gjorde olika undersökningar. Vi gjorde en del enkätundersökningar och intervjuer med forskare. Vi hade med en före detta fotomodell och en som jobbar på en retuscheringsbyrå. Det var verkligen helt fantastiskt att få lära sig så mycket.

Efter det att utställningen visades på Arbetets museum har den turnerat runt. Jag och de andra från Norrköpingsgruppen som var med och guidade från början har tillsammans med en pedagog från Arbetets museum åkt runt till de olika museerna som har visat utställningen för att lära ut hur man kan visa utställningen och hur man kan involvera olika ungdomsgrupper.

Tack, det var väldigt roligt att få komma hit!

(Applåder)

Niklas Cserhalmi, Arbetets museum: Vi har gjort en skrift, *Smal – Rapport från ett utställningsprojekt*, där vi berättar om våra erfarenheter. Vi tycker att metoden, tillsammans med och inte bara för, att man jobbar tillsammans med sin målgrupp, är lysande. Vi kommer att så ofta som möjligt att försöka återvända till den. När vi presenterade den här modellen tyckte Allmänna arvsfonden att det såg bra ut, och vi fick pengar och har kunnat genomföra projektet. Det har kostat mer än vad vi fick från Allmänna arvsfonden, men vi är glada och stolta över projektet. Det har funkat bra.

Vi har inga bilder med oss här, men när ni kommer hem tittar ni på smalutstallningen.se. Där finns en bra hemsida.

(Applåder)

Ordföranden: Tack själva, Anna och Niklas. Då har vi fått *med* och inte bara *för*. Det känns bra, Anna. Nu är det dags för kaffepaus.

(Kaffepaus)

Vice ordföranden: Välkomna tillbaka efter pausen till den offentliga utfrågningen om barns och ungas rätt till kultur.

Vi har nu ungefär en timme på oss för frågestund. Den kommer att gå till så att jag fördelar ordet. Vi hörde tidigare hur Operan jobbar med temat Skönheten och odjuret, och presidiet här har ungefär samma tematik, nämligen att jag är den som är elak och håller i ordet så att inte talarna drar över alltför mycket.

En timme är ganska kort tid att ha frågestund på. Det finns många frågor och, tror jag, ännu fler svar. Vi kommer att inleda med en runda där partiföreträdarna med särskilt ansvar för barnkulturfrågor i kulturutskottet ställer sina frågor. Man riktar frågan antingen till någon eller några eller så kan de som känner sig manade att svara begära ordet.

För att vi ska kunna täcka in så många olika frågeställningar som möjligt är det bra om man koncentrerar sig på en ganska kort fråga och ett intressant, givande och ändå relativt kort svar.

Isak From (S): Jättespännande! Korta frågor! Det blir inte lätt. De föredragningar vi hört i dag medför ytterligare frågor.

Kan vi säga någonting om skillnaderna i samhället? Vad får det för konsekvenser på sikt om vi ser en ökad barnfattigdom? Kanske ser vi konsekvenser av detta också genom att tillgången till kultur, kulturskapande, kulturkonsumtionen i glesbygd och mindre städer är betydligt mindre än i större städer. Vi hörde från Drömmarnas hus om bristen på lokaler i förortsområden. Vad får det för konsekvenser på sikt? Hur kan vi politiskt möta den framtiden?

Jag riktar mig kanske i första hand till Ungdomsstyrelsen, och sedan får fler haka på.

Inger Ashing, Ungdomsstyrelsen: Konsekvenserna på sikt är svårt att säga någonting om. Det är därför vi menar att man systematiskt måste följa upp detta. Den typen av undersökning som vi gjort har inte gjorts tidigare, och därför är det svårt att säga vad det får för betydelse på sikt.

Det vi ser är egentligen det som Isak From tar upp, nämligen att det är stora skillnader inom ungdomsgruppen. Vi ser att det är barn till föräldrar med högre utbildning som i större utsträckning är aktiva inom kultur. Vi ser också att de barnen i större utsträckning har uppmuntran hemifrån.

Barnfattigdom nämndes. Vi ser att avgifter och sådant spelar stor roll. Om det är möjligt att delta utan avgifter är det fler som gör det. Självklart har familjernas och ungas ekonomiska situation stor betydelse för deras möjlighet att delta i kulturaktiviteter.

Vi vet egentligen inte någonting om konsekvenserna på sikt. Om man vill att alla ska ha lika tillgång till kultur måste man se till att det offentliga stödet kommer alla till del. Det är viktigt att unga får skapa sina egna forum och utöva kultur såsom de själva vill. Samhället har dock en viktig roll, nämligen

den kompensatoriska rollen som vi ofta talar om. Därför behöver man särskilt titta på den offentliga medelstillelningen.

Niklas Cserhalmi, Arbetets museum: Tidigare fanns i våra regleringsbrev en skrivning om demokratisering av kulturarvet. Det kändes som en väldigt viktig fråga och en morot för att jobba med detta. Det kan i längden bli dyrt att inte ha fokus på det som Isak From talar om, att se till att alla nås av kultur. För oss var det en jätteviktig morot i vårt arbete. Vi tar fortfarande spjärn för idén om en demokratisering av kulturarvet, att det ska nå alla, nå många.

En liten enkel markering, som kan få många att återkomma i frågan, är att vi måste se till att det inte bara är de som redan har ganska bra tillgång till kultur som får ännu mer, utan att den verkligen sprids och når alla och många.

Per Nilsson, Ungdomsstyrelsen: Jag kan fylla på från en lite annan utgångspunkt. Det vi sett bland annat i vår undersökning är att det trots allt är många som nås av kulturen. Det ska man ha som utgångspunkt. Man kan dessutom lägga till det som Inger Ashing pekade på, att de som har en stark kulturidentitet i hög grad är engagerade inom kulturaktiviteter.

Utmaningen, och den är ingalunda giltig endast för kulturen utan lika giltig för idrottsområdet, för att nämna ett annat stort politikområde, är hur vi når dem som inte har en stark kultur- eller om ni så vill idrottsidentitet. Är det via insatser inom kulturpolitiken, folkbildningspolitiken, idrottspolitiken, eller är det via insatser som närmast kanske skulle definieras som insatser inom ungdomspolitik? Det har vi inget riktigt svar på, men det är en fråga väl värd att fundera över.

Anne Marie Brodén (M): Tack för mycket intressanta föredragningar! Det är spännande och också tillfredsställande att lyssna på berättelser om att det har blivit mycket bättre, att det är fler och fler barn som verkligen får kulturen till sig och att man också går om kulturtanter, vilket vi hört här i dag. Det är spännande.

Vi har hört om Skapande skola och estetiska lärprocesser och mycket annat och inte minst om de spännande exemplen på vad som händer runt om i landet.

Jag har två frågor. Den ena är till Lotta på Statens kulturråd. Det handlar lite mer om fritiden. Vi har gjort en stor satsning på Skapande skola. Men hur blir vi ännu bättre på fritiden, så att kulturen verkligen finns där?

Det andra handlar naturligtvis om kulturens betydelse för barnens lärande och utveckling. Vad kan vi göra mer på skolans område? Den frågan ställer jag till Staffan Selander.

Lotta Brilioth Biörnstad, Statens kulturråd: När det gäller fritiden har vi på Kulturrådet förstås inte hela verktygslådan. För barns och ungas fritid är väldigt mycket ett kommunalt ansvar. Vad vi gör är att försöka synliggöra behoven. För vi får många förfrågningar, både i bidragsansökningar och när

vi är ute i landet och pratar med folk, om att det behövs mer kulturella aktiviteter för barn och unga.

Man kan göra en enkel jämförelse mellan idrott och kultur, till exempel. Om man är med i en handbollsklubb spelar man handboll två gånger i veckan, och det är kanske en och en halv timme varje gång. Går man i kulturskolan är det en tjugominuterslektion, om man spelar enskilt. Det är alltså väldigt olika mycket som man får om man jobbar med en kulturaktivitet eller en idrottsaktivitet. Många barn håller på med båda och kan själva jämföra mellan det ena och det andra. Så det finns mycket att utveckla, tror jag, när det gäller fritidsaktiviteter för unga.

När det gäller vårt område, de professionella institutionerna, fria grupper och så vidare, ser vi att det är något som är viktigt nu. Skapande skola är en underbar och fantastisk reform, men den suger också åt sig väldigt mycket. Det finns ett stort frågetecken i kulturlivet i dag när det gäller om man ska hålla på med både och eller om man bara ska rikta in sig på skolan. Det blir ett väldigt starkt fokus på skolan, vilket är bra, tycker jag. Men det gäller att man på kulturinstitutionerna och i det fria kulturlivet inte tappar bort att man också ska tillgodose barns och ungas fria kulturtid, så att säga, att man inte slutar med familjeverksamhet till exempel. För det är också viktigt att barnen får uppleva kultur tillsammans med sina familjer och föräldrar.

Staffan Selander, Stockholms universitet: Det var ingen lätt fråga. Men jag tänker så här: Varför har vi en skola? Ja, vi har en skola bland annat därför att vi får ett alltmer komplext samhälle. Vi behöver något ställe där man kan utvecklas under lång tid, numera, för att förbereda sig för ett samhällsliv. Det betyder att varje nation naturligtvis har ansvar för ett innehåll som motsvarar de insatser man gör ekonomiskt i den här verksamheten. Det handlar om att man lär sig baskunskaper. Problemet är bara att det är så lätt att säga ”baskunskaper”. Så fort man behöver söka komma åt vad dessa baskunskaper är glider det mer undan. Då blir det väldigt mycket andra preferenser som kommer in.

Det andra som skolan är till för, som också står inskrivet, är att skapa en demokratisk medborgare som kan delta i samhället. Det tredje har kanske blivit allt viktigare, att ett utbildningssystem ska skapa individer som kan vara kreativa, självständiga och kritiskt tänkande. Den sista punkten är det kanske inte många stater som skulle skriva under i dag.

Med den utgångspunkten på lärande kan man inte reducera lärande till bara vissa bestämda typer av ämneskunskaper. Det är det ena. Det andra är att man kanske bör uppmärksamma och utveckla kunskapen om på vilka olika sätt man kan lära sig, bli engagerad och delta. Där behöver vi kanske utveckla kunskapen.

Mitt exempel handlar om drama. Det är en pedagogik. Det är dramalärare som inte driver pedagogikdramatimmarna utan som går in i svenskundervisningen för att utveckla den. Här är några kopplingar. Det finns intressanta studier om det estetiskas betydelse för naturvetenskapligt lärande i skolan och

matematik. Vi kan gå vidare på detta. Men här ser jag något otroligt spännande. Det handlar om att inte så mycket låsa sig fast i en förståelse om hur vi tänkte när vi själva gick i skolan utan se: Vad är skolan för slags ställe i samhället i dag, och vad är det för någonting som kan utvecklas på detta ställe, så att det blir än mer meningsfullt? Det blir mitt rätt allmänna svar.

Håkan Sandh, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd: Jag har en kommentar till den första frågan. Det finns myndigheter som har bra överblick över den professionella kulturen för barn och ungdom. Men barns och ungdomars eget kulturskapande hamnar delvis mellan de nationella myndigheterna och blir enbart en kommunal fråga. Det ligger ingen värdering i det, men om man ska få ett bättre fokus på vad som händer på fritiden tror jag att det är viktigt att det också finns en nationell plattform och en nationell syn på de frågorna. Det saknas i dag.

Jag kan ge ett exempel: När man inrättade den nya musikmyndigheten skrev man att man skulle ta hand om den professionella musiken *för* barn. Men barns och ungas eget musikskapande är en sådan stor och svår fråga att man överläter åt kommunerna att sköta den.

Jag kan tycka att det saknas ett helikopterperspektiv och någon uttalad myndighet som har hand om kulturverksamhet för barn och ungdom på deras fritid.

Per Nilsson, Ungdomsstyrelsen: Jag tyckte att frågan var spännande, så jag tänker ge ett svar som ligger mitt emellan dina två frågor.

Till att börja med vill jag gärna säga att i vår utredning, när vi var ute och talade med företrädare för olika verksamheter och när vi var ute i kommunerna, lyfte de samfällt fritiden som en viktig arena. Vi kan i vår utredning se att mycket sker, som Inger sade, i hemmet. Dessutom är det mycket självlärda effekter.

Vi vet också sedan tidigare, genom både forskning och studier, att fritiden blir allt viktigare i våra liv. Varför är det så? Ja, det är naturligtvis för att många av oss upplever att det är guldkanten i livet, kryddan i tillvaron. Men det är inte bara det, utan det är också det som Staffan Selander var inne på, att på fritiden sker i dag ett lärande som utvecklar kompetenser, erfarenheter och färdigheter som vi har alltmer nytta av i våra vardagsliv men inte bara där utan också i våra professionella liv. För var finns våra stora tillväxtarenor i dag? Var finns de nya yrkena? Jag kan nöja mig med att peka på några av dem: modets värld, musikens värld och den nya informationsteknologins värld. Och jag kan räkna upp många av de aktiviteter som vi har pratat om i dag, som är nya karriärvägar för unga i dag.

Det var lite om fritidens betydelse.

Anne Marie Brodén (M): Den kreativa näringen diskuterar vi mycket, och jag tror att det börjas tidigt med att vara kreativ.

Jag tänkte koppla på det här med vad det betyder i skolan med att fråga lite om det exempel som vi fick från Anna Karinsdotter. Det gäller det arbete som

ni gjorde ute i Tensta. Skulle du bara kort kunna säga någonting om hur skolan har tagit emot det? Och vad har hänt i förlängningen?

Anna Karinsdotter, Kungliga Operan: Ett så här stort arbete kräver att man har med sig ett helt kollegium och en rektor. Vi hade känt på den här skolan ett tag innan vi bestämde oss för att skriva ett letter of intent. Det har krävts från skolan att de har jobbat väldigt mycket extra. Det har varit obetald arbetstid. De har gjort detta. De har fått mycket tillbaka, men de är också väldigt trötta nu, för det tar otroligt mycket. De får göra om sina planeringar hela tiden. I en sådan här kreativ process kan man säga: Ja, men nu behöver vi göra så här i stället. Vi får lämna den gamla planen och göra så här. Då vet de att de måste lägga om alla luncher. Det är ett jättarbete för skolan.

Men det är faktiskt med sorg i hjärtat som vi avslutar de här tre åren tillsammans. Vi kommer att fortsätta att ha kontakt med de barn som önskar det. Vi vill gärna göra en cd-inspelning, så vi kommer att kontakta dem för det och ha med dem i våra liv på Operan också fortsättningsvis.

Tina Ehn (MP): Tack så jättemycket för de olika presentationerna! Jag har suttit här och svalt hela tiden. Det surrar en massa frågor, men man ska lyckas formulera någon också. Däremot känner jag inte jättefrustration, vilket man gör ibland, utan jag känner att det här är intressant. Här händer det grejer.

Men den fråga som jag ändå har fastnat för gäller lite grann det som presenterades om hur unga flickor i förhållande till unga pojkar har olika drömmar. Pojkar drömmer kanske inte lika mycket, men sedan förverkligar de det som de har drömt om i högre grad än flickor som har en dröm. För dem slutar drömmen, och de går kanske in i något slags tråkig verklighet.

Man kan kanske tycka att det beror på vad samhället satsar för resurser. Men är det så enkelt? Eller finns det någon forskning om varför man faktiskt gör så, varför man bryter så? Det skulle vara lite intressant att höra.

Inger Ashing, Ungdomsstyrelsen: Jag ska försöka svara på frågan. Som jag sade ser vi jättestora skillnader. Vi har inte haft möjlighet att ställa frågan till de enskilda unga människor som kommer till tals här om varför. Men det finns några saker som vi lyfter som möjliga. Vad finns det för arenor för killar respektive tjejer? Finns det positiva förebilder? Vad finns det för tilltro till att detta är möjligt, för killar respektive tjejer? Vad får man för uppmuntran? De sakerna tror vi är oerhört viktiga.

Samtidigt kan man säga att det inte bara är inom kulturens område som vi ser den här ändringen. Om vi tittar på idrotten kan vi se samma sak. Tjejerna slutar att tävlingsidrotta mycket tidigare än killarna. Det är väldigt stora skillnader. Det här är alltså en fråga som egentligen är större än bara kulturområdet. Det handlar väl bland annat om att killar och tjejer utvecklas olika i den här fasen i livet, med puberteten som inträder vid olika tillfällen. Det finns sådana förklaringar också. Men jag tror att mycket av det handlar om vilka möjligheter som killar och tjejer ges och får. De offentliga insatser som görs och de olika projekt som görs handlar väldigt mycket, har vi sett, om att få

tjejer att göra mer av det killar gör. Är det ett problem att det bara är killar som spelar i rockband får fler tjejer spela i rockband. Det är jättepositivt, men tjejerna kanske vill göra någonting annat också. För att man ska komma till rätta med det här tror vi att det handlar om att i större utsträckning utgå från vad tjejerna har för egna behov. Många gånger försöker vi få tjejerna att agera på samma arena som killarna är på.

Mer analys och att man utgår från tjejernas egna behov är väl det som behövs. Men mig veterligen finns det ingen som har tittat på det här på djupet för att verkligen hitta orsakerna och möjliga insatser. Det vi har hittat är ungefär det vi har tagit upp.

Britten Månsson-Wallin, Folkbildningsrådet: Folkbildningsverksamheten har nämnts här i ett speciellt sammanhang. Det var Sensus. Och det kändes väldigt stimulerande att man fanns med i ett sammanhang där institutionell verksamhet och folkbildning kunde samarbeta på ett fruktbart sätt.

Det vi pratar om nu är en verksamhet som sker i studieförbunden men också på folkhögskolorna. Jag tittar lite här och konstaterar att det trots allt är 250 000 ungdomar mellan 13 och 24 år som deltar i studieförbundens verksamhet. Det vi exkluderade då och har med i Ungdomsstyrelsens studie är de delar som är direkt relaterade till kulturbegreppet. Men tittar man på studie-cirkelverksamhet som helhet ser man att det av de 250 000 är en majoritet flickor. Och vi får vara klara över att det är så ända upp till 24 års ålder. När det gäller folkbildnings- eller studieförbundsintresset är det inte så att det avtar för flickornas del. De slutar inte med det. Det är de som stannar kvar, och killarna slutar. Det är liksom ett omvänt förhållande. Och det kanske är viktigt just när vi speglar de här sakerna att vi inte blir för fokuserade på just det område som vi själva handhar utan att vi kan se till helheten och se att vissa studier handlar om mer kulturinstitutionell verksamhet och vissa handlar om ideell verksamhet. De kan ju också komplettera varandra.

Vi ser att samarbetet mellan studieförbunden och professionella kulturarbetare är väldigt omfattande. Det är otroligt många professionella som finns med. De är kopplade till kulturverksamheten framför allt. Men det är alltså 500 000 som finns med i de verksamheterna, i kulturprogramsverksamhet, studiecirklar eller folkhögskolekurser. Det är ett stort samarbete mellan det professionella och det frivilliga.

Jag kan inte låta bli att också säga en annan sak. Om vi ska ha en infrastruktur som innebär att det inte bara är Stockholmsboende, Malmöboende eller Göteborgsboende som ska kunna delta i den här verksamheten måste vi skapa incitament som gör att alla kommuner erbjuder verksamhet för unga. Det ska naturligtvis helst vara gratis för unga, eller en rimlig kostnad. Då kanske det är bra att upprepa att kommunerna har abdikerat när det gäller stöd till folkbildningen. I dag svarar man för 10 % av samhällsfinansieringen, så det är väldigt lite. Staten svarar för ungefär 45 % av det. Om vi pratar om fattigdomssituationen kan jag säga att det är klart att det för en familj med flera barn och med små resurser inte finns så stora möjligheter, helt enkelt, att

betala för verksamheten. Det är ändå så att deltagaren i dag står för 14 % av studiecirkelverksamhetens kostnader.

Anna SteeleKarlström (FP): Jag tycker också att det var väldigt vänligt av er att komma hit och berätta och lära ut, som ni nu har gjort.

En sak som jag tyckte var väldigt intressant som jag inte har hört om förut var det här med Tate Modern och Youtube som blev ett kombinationsskapande, som Staffan Selander berättade om. Då började jag tänka så här:

Det är inte något nytt att bild inspirerar till musik och att musik kan inspirera till bild. Men tror du att trenden i skolan är att det är mer legitimt att barn och ungdomar måste få ut sin konst och sitt skapande i de olika medier som finns? Är det en trend nu? Och i så fall undrar jag: Ska man anamma det i skolan? Tycker du att man ska utnyttja det, att konsten blir mer intressant för barn och ungdomar om man får göra de här sakerna på ett annat sätt?

Förstår du frågan?

Staffan Selander, Stockholms universitet: Jag förstår frågan. Det är svårt, för jag upplever själv att det är en generationsfråga. Jag kan bli otroligt irriterad på folk som berättar på Twitter eller Facebook att de nu sitter och spelar ett spel eller att de nu har varit och handlat mjölk. Det behöver man väl inte berätta på nätet eller i sådana medier. Sedan tänker jag: Men tänk tvärtom! Det här är liksom social lågintensiv kommunikation. Det är small talk. Det är sådant jag håller på med. Det är bara det att arenan har vidgats. Det finns också på ett annat ställe än rent fysiskt närvarande. Det kanske inte är så märkvärdigt. Vi kanske måste börja fundera på vad det är vi gör på de här näten och i de här medierna.

Men sedan kan man vända på det. Vi har infört begreppet erkännandekultur. Vad är det som i ett visst sammanhang känns igen och erkänns som kunskap? Det är då det blir lite besvärligt. Vi kan säga att det är en politisk och ideologisk fråga. Det är en institutionell och professionell fråga. Vad är det som i skolans värld erkänns som kunskap jämfört med utanför skolan? Men det är också en livsstils- och intressefråga. Vad är det som jag i min grupp känner igen som något viktigt? Det ligger alltså på många plan.

Men om vi går till skolan är det väl så att skolan har byggt upp ett sätt att se på kunskap som har blivit i en mening mer och mer isolerad skolkunskap. Vem av oss hade inte en klasskamrat som var den enda i klassen som talade tyska eller engelska, eller vad det nu var, men som aldrig fick högsta betyg? Han eller hon hade nämligen inte förstått koden som betygen var uppbyggda på. Men det var den enda i klassen som kunde prata med läraren under pauserna eller rasterna. Vi kan börja tänka så. Vad är det som man får använda för att bearbeta kunskap och presentera kunskap? Handlar det om att skriva? Handlar det om att använda filmmediet? Handlar det om att använda andra medier? Vad är det vi erkänner som att kunna någonting om något? Om vi börjar i den ändan är det inte mediet i sig som är problemet utan på vilket sätt det kan tas in, med tanke på att det finns en stor generation där ute som börjar

använda det i vardagssammanhang. Att inte förstå att använda det i skolan blir jättekonstigt. Jag skulle vilja se det mer från det hållet.

Birgitta Elfström, Riksantikvarieämbetet: Vi som jobbar med relation till kulturarvet – det är nämligen vårt uppdrag; det är inte i första hand att måla taken, utan att få någon annan att vilja måla taken – är så lyckligt lottade att vi har många digitala källor. För att underlätta för människor att hitta information – och det finns naturligtvis ett historieämne – om platser, hus, historia och sin egen hembygd försöker vi lägga så mycket som möjligt digitalt. Då har vi sett vad som händer. Det är jätteroligt. Man tittar inte bara på de här bilderna när man är ung – det gäller även lite äldre – utan man börjar meka med dem och klippa i dem. Man tar nya bilder och ställer de nya bilderna mot de gamla bilderna och ändrar runt. Vi har haft problem med ett tidigare sätt att tänka, att man inte får göra vad som helst med bilder. Vad vi försöker göra som erbjudande är att göra dem så fria och så tillgängliga som möjligt för att kunna ta skapandet ett steg vidare. Det handlar inte bara om att hämta information utan också om att göra sina egna berättelser, sina egna historier.

Jag blev så glad när jag läste Ungdomsstyrelsens rapport. Man gör detta hemma. Man gör det på nätet. Man gör det hela tiden. Det är 98 % som gör det. Man måste inte prata alla språken flytande, utan det går att ta till sig bilderna ändå. Det är en otrolig efterfrågan på bilder, på rörliga bilder och på att kunna lägga ut det igen på Youtube eller Facebook eller det som kommer i morgon som säkert heter något helt annat, som vi inte vet. Vi ser en otrolig möjlighet att vara närvarande över hela landet – för kulturarv finns precis överallt – och erbjuda det här till dem som vill klippa och klistra och ändra och fixa och dona och skapa sin egen historia, sin egen berättelse. Det är också en del av den skapande kulturen.

Ulrika Lindblad, Kulturdepartementet: Jo, den fråga som du tog upp har skolan själv identifierat. Det är spännande att titta på kvalitetsgranskningen av musikämnet, för det är där Skolinspektionen har identifierat precis den här problematiken, att barnen har en väldig kompetens och skapar själva med sina telefoner och sina datorer men att skolan inte svarar upp mot den potential som finns hos de unga. Det är rätt intressant att läsa. Vi får se hur det kommer att omsättas.

Anders Flanking (C): Jag instämmer i hyllningskören. Det har varit jätteintressant att lyssna på er och också på diskussionen här. Nu tog Folkbildningsrådet i och för sig upp en del av det jag hade tänkt lyfta. Delvis fick jag ett svar. Jag undrar bland annat hur mycket av det här som är just i studieförbundens regi. Kan vi då se en skillnad? Från regeringens sida och från riksdagens sida har folkbildningsanslaget egentligen ökat. Men anslagen skiljer sig åt i kommunerna. Det finns 19 kommuner eller något sådant som inte har något anslag alls. Kan man se att verksamheter bland barn och unga är drabbade negativt på de orter där man har ett lågt kommunalt engagemang i folkbildning?

Den andra delen handlar om den fantastiska verksamhet som bedrivs. Jag har varit på museer här i Stockholm. Operan är helt underbar att lyssna på. Jag måste få se en sådan där föreställning, även om ni nu har avbrutit just det här projektet. Man blir lyrisk när man lyssnar.

Det finns då något som möjligtvis också framskyftar: Hur når man ut? Drömmarnas Hus i Osby är ett exempel. Kan man på andra sätt nå ut från de statliga institutionerna, som bedriver en fantastisk verksamhet, men den är väldigt knuten just till Stockholm. Det är kanonbra på sitt sätt. Men kan vi se en regional skillnad i detta?

Det är kanske en fråga som möjligtvis Kulturrådet kan svara på – både den ena och den andra? Eller är det kanske Ungdomsstyrelsen?

Inger Ashing, Ungdomsstyrelsen: Jag tror att det är bäst att Britten tar folkbildningsfrågan.

Britten Månsson-Wallin, Folkbildningsrådet: Det vi direkt kan se är att studieförbundens organisation ser annorlunda ut i dag. Man har inte samma möjligheter att upprätthålla lokal infrastruktur. En gång i tiden garanterade kommunerna att det skulle finnas, kan man säga, lokala kontor för de olika studieförbunden. Det vi också kan se när vi ger de nationella bilderna är att det blir färre alternativ. Studieförbund finns i samtliga kommuner i Sverige, men alla finns inte i alla kommuner i Sverige. Det finns alltså färre studieförbund. Det innebär att urvalet, när det gäller att välja ideologiskt präglad verksamhet, och också utbudet minskar.

Det man kan säga är alternativet till det är att det blir väldigt mycket fokus på att ha ett distansutbud. Sedan kan vi ännu inte uttala oss om huruvida en distansstudiecirkel innehåller samma värden, som vi nu pratar om. Det handlar om att umgås med dem som finns i ens närhet, där man bor, kanske arbetskamrater, lekkamrater och så vidare. Det kanske man inte uppnår med distansstudier. Däremot kan man binda samman personer med liknande intresse. Man kan tillgodose det över landet. Men vi ser att det man riskerar är infrastrukturen, alltså samma möjligheter för alla oavsett var man bor i landet. Det ser man med kommunernas neddragning.

Sedan vill jag säga att de här 19 kommunerna företrädesvis är Stockholms kranskommuner och andra storstäders kranskommuner. Jag tror att de kommuner som inte har dragit ned lika mycket på bidraget får stå för studiecirkelverksamheten också för grannkommunernas invånare. Det är ingenting som vi per automatik följer upp, men vi vet att det är så verksamheten bedrivs. Det är klart att det går an så länge man är lojal kommunerna emellan, men är det stora geografiska avstånd finns inte möjligheten. Då finns man inte, helt enkelt.

Lotta Brilioth Biörnstad, Statens kulturråd: Jag tänkte bara säga att i år har ett drygt tjugotal statliga myndigheter under Kulturdepartementet fått i uppdrag att skriva en barn- och ungdomskulturstrategi som ska lämnas in till regeringen i oktober. Kulturrådet, Nationalmuseum, Riksställningar och Riksteatern

samlade alla de här myndigheterna på ett möte på Nationalmuseum för en vecka sedan, för vi kände att det är viktigt att de statliga kulturmyndigheterna diskuterar den här frågan tillsammans. Man kan väl säga att det är starten på någonting som vi inte riktigt har sett slutet på ännu.

Men det finns mycket att göra, inte minst genom erfarenhetsutbyte, tror jag, mellan de statliga kulturmyndigheterna. De flesta av dem är ju kulturinstitutioner. Alla de statliga museerna ingår här och Operan, Dramaten och så vidare. Det exempel som Arbetets museum gav här är ett väldigt bra exempel på hur man kan nå ut med ett statligt museum även utanför sin egen plats.

Jag tror att det handlar om att man sätter sig ned och skriver en strategi och funderar ordentligt på de här frågorna men också om att man byter goda idéer och erfarenheter med varandra, så att man synliggör de här frågorna. Vi på Kulturrådet kan bidra till de andra statliga kulturinstitutionerna med den kunskap som vi har, som vi får till exempel genom arbetet med kultursamverkansmodellen. När hela det pusslet är lagt kommer vi att ha en väldigt god bild av hur det ser ut i hela landet. Vi har en god bild nu, men vi får en ännu bättre bild i den här dialogen. Det handlar just om att se vad det finns för vita fläckar.

Det pågår en väldigt positiv utveckling mellan de statliga kulturmyndigheterna i dag, när vi börjar lägga våra kartor av Sverige bredvid varandra, att man kan sätta sig med Filminstitutet och säga: Vilka kommuner får stöd för film i skolan? Vilka har Skapande skola? Vilka får stöd från Skolverket med de här sakerna? Det är först när vi lägger de här kartorna bredvid varandra som vi ser om det finns platser där det verkligen ser hemskt tomt ut, för det finns nog tyvärr sådana platser. Men vi behöver ökad kunskap om det, och där är samarbete nyckeln.

Mattias Karlsson (SD): Med risk för att låta som en av poängpresentatörerna i Melodifestivalen vill jag också börja med att tacka för ett bra arrangemang och intressanta föredragningar.

Temat för dagen är barns och ungas rätt till kultur. Ett av de största hoten mot denna rätt är, såsom jag ser det, det hedersrelaterade förtrycket, som stänger in och begränsar barns och ungdomars liv i frihet och kreativitet. På senare år har man på olika håll i landet försökt använda kulturen i form av till exempel dans, film och teater som ett verktyg i arbetet med att förändra och förbättra attityderna kring hedersrelaterat våld och förtryck.

I stort handlar min fråga egentligen om vilken utvecklingspotential det finns för kulturen som ett socialpolitiskt verktyg att bekämpa problem som barn och unga möter i sin vardag. Men mer specifikt vill jag rikta mig till Lotta Lundgren från Drömmarnas Hus, som har som utgångspunkt att förändra världen genom kultur, och fråga om ni har någon erfarenhet av att använda kulturen som ett verktyg i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, vilka erfarenheter ni i så fall har dragit av det och vilket gensvar ni i så fall har fått.

Lotta Lundgren, Drömmarnas Hus i Malmö: Vad man kan säga är att vi ständigt arbetar för att människor ska kunna mötas och utvecklas med barn och unga. Det i sin tur genererar en mängd effekter.

Vi satte till exempel upp en föreställning som hette *Malmö brinner* 2004. Det byggde på att i Rosengård 2004 blev en ungdomsledare mördad av ungdomar, man kastade sten på brandmän och bussar slutade gå. Vi började fundera på vad det egentligen är som händer och vad det är för samhälle vi kan se. Då började vi samverka med bland annat brandkåren. Vi började jobba tillsammans med polisen och tillsammans med ungdomar. Det landade i en föreställning som hette just *Malmö brinner*. Vi spelade den på Rosengård där ungdomar från hela Malmö var med, så det var inte ett Rosengårdsprojekt. Det innebar till exempel sådana saker som att i parken utanför som var igen-grodd iscensatte man belysning från Malmö stad. Det skedde en mängd förändringar. Brandkåren i sin tur började arbeta med att vara mer på plats i området.

Man kan säga att det är effekter som det kan ge. Men sedan hade vi inte som mål att förändra, ett socialt verktyg, utan saker uppstår, och i de situationerna finns det barn och unga runt omkring. Och vi är där. Det är klart att man måste ta tag i det och börja jobba med det. Det kan man säga är ett svar.

Inger Ashing, Ungdomsstyrelsen: På Ungdomsstyrelsen har vi flera uppdrag som handlar om att just arbeta mot olika konsekvenser av det hedersrelaterade förtrycket, så därför känner jag att det finns anledning för oss att kommentera det här.

När det gäller den utredning som vi har pratat mycket om i dag har vi inte kunnat hitta några statistiskt belagda skillnader mellan olika grupper av unga. Det handlar egentligen om att urvalet är för litet. Men sannolikt är det så, även om jag inte statistiskt kan belägga det, att vi kan se att det är stora skillnader i fråga om vilka unga i Sverige som får tillgång till kultur. Om vi nu pratar om skillnader mellan killar och tjejer är det, precis som inom andra områden, sannolikt så att framför allt vissa grupper av tjejer inte har möjlighet att delta. Det är faktum. Det är ett problem, och det är en utmaning.

Ungdomsstyrelsen hade ett annat regeringsuppdrag tidigare där vi skulle kartlägga vilka metoder som fanns för att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck och framför allt för att förhindra att unga blir gifta mot sin vilja. Då gjorde vi en skanning där vi tittade på vad det finns för olika aktörer och vad de gör. Där kunde vi se att det finns väldigt mycket olika verksamheter, både i offentlig och i ideell regi, som jobbar just med den här frågan. Och kultur är ett jätteviktigt verktyg för många av dem.

Därför skulle jag säga att kulturen blir särskilt viktig inom just detta fält också, genom att i skolan men också på fritiden kunna arbeta med teater, som vi hörde innan. Det är många som gör det, som jobbar på olika sätt med att dramatisera situationer. Kulturen som verktyg gör att man kan jobba med många väldigt svåra frågor utan att det blir för konfrontatoriskt. Ska man förändras i tiden handlar det någonstans om att mötas i en dialog och komma

överens om vad som behöver förändras. Väldigt många av de framgångsrika projekt som finns just när det handlar om att arbeta mot hedersrelaterat förtryck har jobbat med samtalsmetodik och med olika typer av kulturaktiviteter, så jag skulle säga att det är jätteviktigt, framför allt för de unga som är drabbade av hedersrelaterat förtryck.

Bengt Berg (V): Mycket tänkvårt har sagts, och många vackra tankar har presenterats. Jag tror att det var Staffan Selander som sade att barn inte är unga vuxna. Men man kanske kan säga att barn är unga forskare. De utforskar livet, sitt eget samhälle och sin egen värld. Då får de givetvis väldigt olika bilder av denna värld och även sina egna liv.

Jag tänker lite grann på ett ord som inte används så mycket i dag, och det är klassperspektiv. Det finns olika vinklar man kan utgå från när man betraktar tillvaron. Vi går in i sommarlovet nu, och jag tror att sommarlovet för väldigt många utsatta barn är ett enda stort trauma. Under terminerna har man skolan och någon typ av gemenskap där, men under sommarlovet riskerar man att hamna på verklighetens kalla yta. Det finns en bra författare från Malmö som heter Kristian Lundberg som har beskrivit sommarlovet i en roman som heter *Yarden*.

Jag har inte tänkt på det tidigare, men jag skulle vilja fråga dig, Lotta. Du sade tidigare att ni också jobbar med vardagen och kanske också sommaren. Har du någon kulturell beredskap för de mest utsatta?

Lotta Lundgren, Drömmarnas Hus i Malmö: Jag hann inte säga det tidigare, för jag var lite stressad och nervös, med tekniken och så. All vår verksamhet är gratis, och all vår verksamhet är öppen också på alla lov. Det gäller precis det som du tar upp, att för många barn är loven just en fasa av olika anledningar. Därför är det jätteviktigt att ha i gång kulturverksamhet så att många av dem får möjlighet att uttrycka sig, vara med och gestalta och så vidare.

Jag berättade tidigare att vi ska spela in en fantasyserie, och den kommer att pågå hela sommarlovet. Det är bara ett exempel. Barnen får där möjlighet att möta skådespelare, filmare och professionella klippare. De är med och filmar och gör det här. Man får en identitet. Man har någonting att komma till varje dag. Dessutom lär man sig en mängd nya saker och får nya vänner och kompisar.

För oss är det jätteviktigt att det inte bara ges möjlighet till aktiviteter på sommaren som att åka och bada, utan att producera och göra saker inom kultursektorn. Det är jätteviktigt. Många barn ser det också – kan jag säga med 20 års erfarenhet – som inte har någon annanstans att vara just på sommarloven, och de är där långt innan vi öppnar och är kvar långt efter att vi stänger. Det är jätteviktigt.

Annika Eclund (KD): Jag vill också tacka för fina föredragningar. Jag är mycket intresserad av just kulturens betydelse för barnens lärande och utveckling, som vi hörde professor Staffan Selander tala om. Exemplet med de kreativa lärmiljöerna är väldigt inspirerande.

Jag skulle önska att någon kunde ge ännu fler konkreta exempel på hur just kulturutövning i skolan underlättar inläringen, förutom det exempel vi hörde om drama. Kan man till exempel bevisa att inläringen i matematik underlättas om man ägnar sig åt någon av de här kulturyttringarna i undervisningen?

En följdfråga är i vilken mån det krävs samarbete mellan kommunal musikskola och kulturskola för att få plats för de här kulturyttringarna i grundskolan.

Staffan Forssell, Riksställningar: Det finns en nationalekonom och socioekonom, Richard Florida, som tydligast visar på kulturens kraft och ett samhälles utveckling de facto i pengar också kopplat mot skolan. Jag rekommenderar Richard Florida. Han hyllar dessutom Sverige i världen.

Jag ska också göra reflexionen att jag snart har jobbat 20 år i kulturvärlden och professionellt i institutioner. Mitt största problem med barn och unga har egentligen varit institutionerna själva som inte vill prioritera barn- och ungdomsarbete. Ledningarna och politikerna är ganska överens om att detta är prioriterat, men när man de facto kommer med ett nollsummespel och ska behandla sin budget är det inte lätt att driva igenom detta förändringsarbete i de egna organisationerna. Då handlar det egentligen om att det är statusen för barnkultur som är problemet.

Ulrika Lindblad, Kulturdepartementet: Jag tänkte på konkreta forskningsresultat, när forskningsinstitutioner har tittat just på när man har arbetat systematiskt med kulturaktiviteter och kreativa aktiviteter i skolan. Jag skulle vilja hänvisa till Ofsted, den brittiska skolinspektionen, som har gjort flera intressanta studier som visar på konkreta effekter både på ett individuellt plan, hur man stärks som individ av att arbeta på detta sätt, och kunskapsmässigt, hur man presterar mer därför att ens inställning till lärande blir mycket mer positiv. Du blir också tryggare i dig själv och blir mer nyfiken. Detta påverkar i sin tur även skolans klimat, alltså trygghetsklimatet på själva skolan. De har ganska mycket skrivet, så där kan man hitta en hel del.

Håkan Sandh, Sveriges Musik- och Kulturskoleråd: Frågan var om det krävs samarbete mellan musik- och kulturskolan och grundskolan för att grundskolans estetiska ämnen ska fungera, om jag fattade frågan rätt.

Jag tycker att man kan svara både ja och nej på det. Nej, ur den synvinkeln att man ibland glömmer bort storleken på de här verksamheterna. Grundskolans estetiska verksamhet är mycket större än kulturskolan. Kulturskolorna tillsammans kostar i kommunala bidrag ungefär 1,8 miljarder, men det som man från samhällets sida satsar på estetiska ämnen i skolan är betydligt mer, dubbelt så mycket. Det innebär också att skolan måste ta det ansvaret och se till att det finns bra pedagoger.

Som Lotta från Kulturrådet nämnde kom det nyligen en rapport om musikundervisningen som fungerar väldigt dåligt i skolan. Det är mycket kreativa resurser som går till spillo eftersom det fungerar dåligt i skolan. Jag tycker

inte att man kan säga att kulturskolans roll är att göra något åt det, utan det måste vara skolans roll.

Å andra sidan kan man svara ja, på det viset att det finns all anledning att man samverkar. I små kommuner är det fullständigt självklart och nödvändigt att man samverkar, att samma personer arbetar i grundskolan, i kulturskolan och i estetiska gymnasiet, att det är samma lärare. Annars får de inga tjänster. Det där är jätteviktigt. En viktig fråga är att man ser till att det finns lärare som är utbildade som fungerar i alla tre sammanhangen. Nu kommer man bara att utbilda lärare för gymnasieskolan i estetiska ämnen, om man med det menar att de utbildas enbart för estetiska ämnen. Jag menar att man borde titta mer på lärarutbildningarna och hur man börjar samverka mellan skolformerna praktiskt. Men jag tycker att det är skolan som ska bjuda in till det och diskutera med kulturskolan hur man kan göra något bra tillsammans.

Anna Karinsdotter: Jag tänkte på kultur kopplat till lärande. I den skola vi har jobbat med i Tensta har lärarna vittnat om att det under detta år har hänt jättemycket med eleverna, inte bara i situationen tillsammans med Operan utan över huvud taget i alla ämnen. Det har blivit en helt annan koncentration. Det har blivit en helt annan stämning i klassen socialt.

Vi har en operapedagog, och jag brukar fråga henne: Hur får du alltid dina projekt att fungera? Du kan gå in i vilken klass som helst där de klättrar på väggarna och får det alltid att fungera. Vad är det du gör? Nej, men jag lyssnar på dem, och sedan lyssnar de på mig.

Jag tror att det är en väldigt viktig clou när man jobbar med kultur att de får uttrycka sig och vi lyssnar på dem, och sedan är de beredda att lyssna på oss.

Per Nilsson, Ungdomsstyrelsen: Jag vill bara fylla på med tips. En av Staffan Selanders kolleger på Stockholms universitet, Lars Lindström, har studerat sambanden mellan kulturaktiviteter i skolan och skolprestationer och skolupplevelser, bland annat med utgångspunkt i den nu Amerikabaserade forskaren Mihaly Csicszentmihalyi. Ni kommer ihåg att det var han som pratade om flow, upplevelsen av flow. Det är intressanta studier. Sedan kan man säga generellt att den typen av studier är ganska svåra rent forskningsmetodiskt.

Men det man har en god kunskap om i dag på det pedagogiska området, didaktiska området, är värdet av att använda olika så kallade lärstilar, att man appellerar till olika sinnen i inläringen. Där är kulturaktiviteterna ett aktivt pedagogiskt hjälpmedel. Men det kan Staffan utveckla mer, är jag helt övertygad om.

Calle Nathanson, Sveriges Kommuner och Landsting: Jag kan bara fylla på. Håkan Sandh sade mycket om kulturskolan. Operans projekt är jättebra, och det finns fler liknande kommunala exempel där kulturskolans pedagoger kommer in och jobbar med läroplan i skolan, man skapar baslag, man skapar en scenproduktion och man gör hela hemläxan i svenska, matte, historia och engelska på precis samma föredömliga vis som Operan. Det finns i Umeå,

och det finns exempel från Stockholm. Dem ska vi titta på, för det är intressant att se om vi kan utveckla dem.

Vi pratar mycket om kommunernas ansvar generellt, och kulturskolorna är en stor del – 1,8 miljarder, som Håkan nämnde tidigare. Därför tycker jag att det är bra med Ungdomsstyrelsens rapport – vi ska utnyttja den. Men vi ska också hjälpa till från SKL:s sida att sprida budskapet om den. Det är en stor undersökning där många är intervjuade, och det säger någonting om ungas behov i dag. Det ska vi hjälpa till att sprida till våra kommuner.

Niklas Cserhalmi, Arbetets museum: Museer erbjuder mycket skolverksamhet åt skolorna, och då skolorna väljer att komma handlar det ofta om ämnen som man har svårt att prata om i skolsalen. Det kan handla om sexualitet, mobbing, främlingsfientlighet eller andra svåra ämnen som lärarna har svårt att nå eleverna i. De utställningar som vi gör, som Forum för levande historia gör eller som andra gör som tar upp dessa frågor väljer skolorna ofta att komma till. Där gör vi inom kulturen inom museiväsendet framför allt en stor tjänst mot skolorna. Det som du var inne på kring hedersrelaterat våld kommer också in där. När vi erbjuder diskussionsforum i workshopform till skolan tänker de på det och kommer till oss, och de använder då museerna i lärandet.

Agneta Ehrensverd, Kungliga Dramatiska Teatern: Jag är konstnärlig ledare på Unga Dramaten. Det var någon som pratade om institutionens roll i kulturlivet och hur mycket pengar man satsar. Vår nuvarande chef Marie-Louise Ekman har gett Unga Dramaten ett helt eget hus med en bra budget – den kan alltid bli bättre. Ändå tycker jag att det är otroligt, fantastiskt, att vi har fått den här möjligheten.

Om jag bara utgår från det professionella tycker jag nu i mitt möte med unga människor som går ut från teaterhögskolorna att det finns en genusmedvetenhet som är enorm hos både killar och tjejer. Jag tror att just genusperspektivet kommer att genomsyra hela konsten så småningom. Vår vision har varit att ta fram unga kvinnliga dramatiker framför allt, att uppmuntra det med nyskriven svensk dramatik. Det finns otroligt många bra unga människor som skriver bra. Anna Nygren berättade att hon går på Biskops-Arnö och vill bli dramatiker. Jag tycker att det låter jättebra. Du får gärna höra av dig till oss så ska vi ta del av din dramatik.

Jag tror ju på teaterkonsten, även om det bara är 7 % av flickorna som kommer fram till det. Ingen har kunnat stoppa mig fast jag är ganska gammal vid det här laget. Jag tror att vill man någonting med sin konst finns det inte något som kan stoppa en.

Vice ordföranden: Det var en bra avslutning. Det blev nästan ett anställningskontrakt för en av deltagarna.

Jag har några frågeställare kvar på min lista, och det finns säkert en hel del svar att ge. Det finns anledning att konstatera att denna diskussion kommer att fortsätta. Även om just denna övning avslutas nu kommer diskussionen att fortsätta, dels genom att flera myndigheter har fått uppdrag att ta fram strate-

gier på det här området, dels genom att det finns många organisationer – flera av dem företrädda här men också de som inte är här – som jobbar extremt framgångsrikt och strategiskt med de här frågorna.

Det finns därmed anledning att se positivt på framtiden. Dessutom är inte bara regeringen utan också samtliga partier i utskottet överens om att just barn- och ungdomskultur och barns och ungdomars fritid är något som är viktigt att prioritera. Vi kommer alltså att fortsätta diskussionen.

En fördel med den här typen av samling är att man får många nya idéer. Jag skulle därför å kulturutskottets vägnar vilja tacka er som har deltagit i denna diskussion, och för att vi har fått väldigt mycket ny kunskap men också insett att det finns ytterligare mycket kunskap som vi behöver söka efter. Tack så mycket för att ni har deltagit! Vi hörs åter.

2008/09:RFR1	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av pensionsvillkoren inom scenkonstområdet
2008/09:RFR2	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning på temat hemlöshet den 17 september 2008
2008/09:RFR3	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet
2008/09:RFR4	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Fiskpopulationer i svenska vatten. Hur påverkas de av fiske, övergödning och miljögifter?
2008/09:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Inventering av pågående forskning inom transportområdet 2008
2008/09:RFR6	SKATTEUTSKOTTET Inventering av skatteforskare 2009
2008/09:RFR7	FÖRSVARsutskottET Försvarsutskottets offentliga utfrågning om förhållandena i Afghanistan
2008/09:RFR8	CIVILUTSKOTTET Bortförda och kvarhållna barn i internationella förhållanden – En uppföljning
2008/09:RFR9	JUSTITIEUTSKOTTET Uppföljning av kvinnor intagna i kriminalvårdsanstalt
2008/09:RFR10	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om kultur som kreativ tillväxtkraft
2008/09:RFR11	FINANSUTSKOTTET Finansieringsprincipens tillämpning
2008/09:RFR12	UTRIKESUTSKOTTET Gasfrågan och energisäkerhet i EU:s yttre förbindelser – utvecklingen till 2020
2008/09:RFR13	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av hyressättningen inom kulturområdet
2008/09:RFR14	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Konstitutionella kontrollfunktioner

2009/10:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens insatser för småskalig livsmedelsproduktion
2009/10:RFR2	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Svenska fiskbestånd med framtidsfokus
2009/10:RFR3	SOCIALUTSKOTTET Forskning som berör socialtjänstlagen och kompletterande regelverk
2009/10:RFR4	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets och Statens medicinsk-etiska råds öppna seminarium om en ny fosterdiagnostisk metod den 22 oktober 2009
2009/10:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna seminarium om äldrefrågor den 26 november 2009
2009/10:RFR6	FÖRSVARSKOTTET Försvarskottets offentliga utfrågning om Afghanistan
2009/10:RFR7	TRAFIKUTSKOTTET Pumplagen – uppföljning av lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel
2009/10:RFR8	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om funktionshindrade och scenrummet
2009/10:RFR9	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna seminarium om socialtjänstlagen med fokus på dess utformning och tillämpning inom socialtjänsten den 28 januari 2010
2009/10:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning om den senaste tidens stora tågförseningar den 18 februari 2010
2009/10:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om jämställdhet och maktstrukturer inom kulturens område
2009/10:RFR12	CIVILUTSKOTTET Näringslivets självregleringsorgan – utvecklingen sedan 2003
2009/10:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Samhällsekonomisk kalkylering – referat från trafikutskottets seminarium den 12 november 2009

2010/11:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion
2010/11 RFR2	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens satsning på hållbara städer
2010/11 RFR3	CIVILUTSKOTTET, TRAFIKUTSKOTTET, MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Hållbara städer – med fokus på transporter, boende och grönområden
2010/11:RFR4	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vinterberedskapen inom järnvägstrafiken
2010/11:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av riksbankens penningpolitik och arbete med finansiell stabilitet 2005–2010

Engelska
Evaluation of the Riksbank's monetary policy and work with financial stability 2005–10